{ اَلنَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ} .الاحزاب (۶)

پـــر مؤمنـــانو نبــي ﷺ د خپلــو ځــانونو څخــه ډېــر محبــوب دی، او د پیغمبر ﷺ کوروالاوې د هغو (یعني مؤمنانو) میندي دي.

د نبي (ﷺ) د زیاتو مېرمنو حکمتونه

لیکنه:

شکرالله (رسولي)

Ketabton.com

کال: ۱۳۹۷/۱[illegible]۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان — صفحه

مقدمه 4
لمړی برخه 5
مفاهیم او کلیات 5
دوهمه برخه 6
د ټېرو پیغمبرانو علیهم السلام د مېرمنو شمېر 6
لمړی: د سیدنا ابراهیم علیه السلام درې مېرمنې لرلې: 7
دوهم: د یعقوب علیه السلام مېرمنې: 7
د مېرمنو زیاتوالی په یهودیت کښې 8
لمړی: د موسی علیه السلام د مېرمنو شمېر 8
دوهم: د داود علیه السلام د مېرمنو شمېر 8
دریم: سلیمان علیه السلام سل مېرمنې لرلې 8
په نصرانیت کښې د زیاتو مېرمنو نکاح 9
دریمه برخه 11
د نبي علیه السلام د زیاتو مېرمنو حکمتونه 11
لمړی حقیقت 12
د محترم دوکتور مصطفی السباعي او د یو عیسوي تر منځ مباحثه 13
دوهم حقیقت 15
لمړی: تعلیمي حکمت 16
د ام المؤمنین عایشې صدیقې رضي الله عنها پر علمیت د صحابه ؤ او تابعینو ویناوې 18
دوهم: تشریعي حکمت 20
دریم: ټولنیز حکمت 21
څلرم: سیاسي حکمت 22
پنځم: انساني حکمت 23

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم: د اسوه يې حسنې(يا ښه اقتداء) حکمت 24
الف- د عدل ويش 24
ب - د پيغمبرﷺ کومک د کور په کارو کښي 25
ج- خپلي مېرمني نه وهل 25
د - د خپلو مېرمنو د وفات وروسته ورسره وفاء کول 25
هــ- له خپلو مېرمنو سره ساعتيرى او بازى کول 26
اووم شخصي حکمت 27
څلرمه برخه 29
د رسول اللهﷺ سره د امهات المؤمنين نکاحوي او تر شنګ يې مصلحتونه 29
لمړى: ام المؤمنين خديجه رضي الله عنها 29
دوهم: ام المؤمنين سوده رضي الله عنها 30
دريم: ام المومنين عايشه صديقه رضي الله عنها 31
څلرم: ام المؤمنين حفصه بنت عمر رضي الله عنها 33
پنځم: ام المؤمنين زينب بنت خزيمة رضي الله عنها 34
شپږم: ام المؤمنين ام سلمه هند المخزوميه رضي الله عنها 35
اووم: ام المؤمنين زينب بنت جحش رضي الله عنها 36
اتم: ام المؤمنين جويريه بنت الحارث رضي الله عنها 39
نهم: ام المؤمنين ام حبيبه رضي الله عنها 40
لسم: ام المؤمنين صفيه رضي الله عنها 41
يولسم: ام المؤمنين ميمونه رضي الله عنها 42
پايله 43
مصادر 44

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

الحمدلله وحده والصلاة والسلام علی من لا نبي بعده!

پدې کي شک نسته چي کفار په ځانګړي ډول يهود ،نصارا، ملحدين او مستشرقين په هره زمانه کښي پر اهل حقو باندي مختلف تورونه لګوي، ددې لپاره چي خلګ ددي الهي مسير څخه را وګرځوي، تر ټولو لمړی ددې الهي مسير او الهي دين د پيغام رسونکو په ځانګړي ډول پر پيغمبرانو عليهم السلام باندي بې ځايه او غير منطقي تورونه لګوي، او هدف يې يوزاي او يوزاي پر الهي وحي باندي الزام لګول دي، چي پدې لړ کي د نبيﷺ پر غوره شخصيت باندي دا تور لګوي چي ده ولي زياتي مېرمني په نکاح کړي دي؟، په داسي حال کښي چي امت ته څلور ښځي روا دي؟، او يا دا چي نعوذبالله دیﷺ زيات خواهش خوښونکی او د نفس تابع ؤ؟؟؟ او داسي نورې د حقيقت او واقعيت څخه ليري شبهې، خو دا ددوی يو بې ځايه او غير منطقي او خطا ايستونکې شبه ده چي نن ورځ زيات کفار او ځيني مسلمانان د دوی ددغه شبه تر اغيز لاندي راغلي او د کم علمۍ او د تحقيق د نه کولو له امله په شبه کي پراته دي، نو د يو با احساسه مسلمان په توګه مي وغوښتل چي د کفارو دغه بې بنسټه ادعا په نقلي او عقلي دلائلو جواب کړم، ځکه پر هر مسلمان دا فرض ده چي د دين په دفاع کي به د هيڅ طاقت څخه دريغ او سپما نه کوي، علمي جواب به ئې په علم ورکوي او مادي جواب به ئې بالمقابل ورکوي.

ددې لپاره چي د نوموړي موضوع حقيقت ښه روښانه سي نو نوموړی کتاب څلورو برخو ته ويشل شوی دی، لمړۍ برخه يې مفاهيم او کليات دي، په دوهمه برخه کي د تېرو پيغمبرانو د مېرمنو و زياتوالي ته اشاره کيږي، دريمه برخه کي د محمد مصطفیﷺ د زياتو مېرمنو حکمتونه بيانيږي او تر څنګ يې يو شمېر زياتو اړوندو مهمو مسائلو ته هم اشاره کيږي، څلورمه برخه کي د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره د امهات المؤمنين مبارکې نکاحوي او تر څنګ ئې مصلحتونه بيان سوي دي.

نو زما حقير او کم علمه بنده دا ناچيزه ليکنه تاسو په يوه لويه ليکنه حساب کړې، او که کومه نيمګړتيا او تيروتنه شتون ولري نو هيله کوم چي يادونه ئې راته وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمړۍ برخه

مفاهيم او کليات

الف: **تبني**

غير نسبي زوی په زويوالي نيول، او په حقوقو کښي د نسبي زوی او د غير نسبي ترمنځ فرق نه کول.

پخوا په عربو کښي دا عادت ؤ چي چا ته به يې وويل چي: " ته زما زوی يې" نو په حقيقي ډول به يې زوی باله، او په ټولو احکامو کښي به يې د نسبي زوی په سترګه ورته کتل، لکه واده، طلاق، د نکاح محرمات او مېراث....

ب: **تاخي**

غير نسبي ورور په ورورولۍ نيول، او بيا ټول هغه حقوق چي سکه ورور ته ورکول کيږي ده ته هم ورکول.

د جاهليت په زمانه کښي ځينو عربو به يو او بل ته ويل: " ته زما ورور يې" نو پدې خبرې سره به هغه دده حقيقي ورور وګرځېدی، او هغه څه چي نسبي ورور ته حلال وه هغه به دې غيرنسبي ورور ته هم حلال وه او هغه څه چي نسبي ورور ته حرام وه هغه به غير نسبي ورور ته هم حرام وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه

د تېرو پیغمبرانو علیهم السلام د مېرمنو شمېر

ددي عنوان څخه مطلب دادی چي یوازي نبيﷺ زیاتي میرمني نه دي کړي بلکه تېرو پیغمبرانو هم زیاتي مېرمني لرلي، بل دا چي یهود او نصارا پر تېرو پیغمبرانو ایمان لري او د تېرو پیغمبرانو واقعات او کړنلاري په انجیل او تورات کښي بیان سوې دي، او دوی پر تورات او انجیل ایمان لري، نو ځکه مو اول وغوښتل چي د تېرو پیغمبرانو د مېرمنو شمېر اول ذکر کړو تر څو خبره په پوره ډول واضح سي، یعني هغه پیغمبران چي تاسو ایمان ورباندي لری هم د زیاتو مېرمنو د لرلو څخه مستثنی او مستغني نه دي، بلکه دوی هم زیاتي مېرمني لرلي چي د زیاتو حکمتونو په اساس دا یو الهي اجازه ۇ چي دوی ته ورکړل سوې وه، نو له دې امله اول پدي عنوان باندي پیل کوو.

دا چي د تورات او انجیل څخه مخکي کوم ځانګړی کتاب شتون نه درلود، بلکه ځیني صحیفې وي چي پر پیغمبرانو علیهم السلام به نازلیدلې او همدارنګه ځیني تاریخي روایات هم شتون لري، خو په دې ټولو کښي داسي کوم روایت نسته چي د زیاتو میرمنو د کولو ممانعت او ناروا والی دې پکښي راغلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمړی: د سیدنا ابراهیم ﵇ درې مېرمنې لرلې:

الف- ابراهیم﵇ لمړی د بي بي ساره﵂ سره نکاح کړې وه، چې د ساره﵂ څخه اسحاق﵇ پیدا سو.

ب – بي بي هاجر﵂، نوموړې بي بي د اسماعیل﵇ مور وه.

ج- بي بي قثوره، د دې شپږ زامن وه، لکه: زمران، یقان، مدان، مدیان، اسباق، سنوخ.[1]

دوهم: د یعقوب ﵇ مېرمنې:

یعقوب﵇ څلور مېرمنې درلودې، چې نمونه یې په لاندې ډول دي:

الف- لیاه: دا د پنځو اولادو مور وه لکه: سمون، لاوي، یهوده، اشکار او زبون.

ب- زلفه: دې دوه زامن لرل لکه: جد او آثر.

ج- راحیل: چې لدې میرمنې څخه یې یوسف﵇ او بنیامین پیدا سوي وه.

د- بلهمه: دا د دان او نفتای مور وه.[2]

[1] تعدد زوجات الرسول صلی الله علیه وسلم، ملك غلام مرتضی، ددې کتاب په حواله کتاب الخلق (۴/۱۶) کتاب الخلق (۱۵/۱۸) کتاب الخلق (۱۰/۲۵)کتاب الخلق (۲۹/۲۳-۲۹) کتاب الخلق (۲۳/۲۹) ص-(۱۵۲)، د چاپ موافق ، ناشر: مجلة الجامعة الإسلامیة بالمدینة المنورة، مکتبه شامله.
[2] مخکنی مرجع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېرمنو زیاتوالی په یهودیت کښي

د ابراهیم ﷺ څخه وروسته موسی ﷺ د نبي او رسول په توګه راولیږل سو چي د ځان سره یې تورات کتاب هم درلود ، ، دا چي نن ورځ تورات تحریف سوی دی، او منسوخ دی او د عمل وړ نه دی، خو بیا هم ددې سره یې هغه احکام منل کیږي چي د قرانکریم او احادیثو سره سمون خوري، او کولایسو چي د مستشرقینو لپاره یې د دلیل په توګه راوړو.

لمړی: د موسی ﷺ د مېرمنو شمېر

موسی ﷺ د څلورو مېرمنو سره واده کړی ؤ:

ج- بي بي سفوره: دا د جیسون او عیزر مور وه.

ب- جبشیه.

ج- د قیني لور.

د – د حباب لور.[1]

دوهم: د داود ﷺ د مېرمنو شمېر

داود ﷺ د نهو بیبیانو سره واده کړی ؤ، لکه څنګه چي د صیموئیل نومي کتاب کښي راغلی دي، چي د داود ﷺ (۹) بیبیاني لرلي، چي هلته یې نومونه او د اولادو نومونه هم راغلي دي.[2]

حتی دا هم ویل سوي دي چي داود ﷺ د ۹ کورولاو څخه وروسته د ۹۹ کوروالاو سره نکاح کړې ده.[3]

دریم: سلیمان ﷺ سل مېرمني لرلې

په سلاطین نومي کتاب کښي راغلي دي چي د سلیمان ﷺ اوه سوه میرمني او درې سوه یې وینځیاني لرلي.[4]

---

[1] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله علیه وسلم، ص: (۴)، مکتبه شامله، نشرونکی: مجلة الجامعة الاسلامیه باالمدینه منوره، د چاپ موافق، په حواله: کتاب الخروج(۳۱/۲) کتاب القاضیون(۱۶/۱) کتاب القاضیون (۱۶/۴).

[2] تعدد زوجات الرسول صلی الله علیه وسلم، ص: (۴)په حواله: کتاب صیموئیل (۲۶/۲۳)، ناشر: مجلة الجامعة الإسلامیة بالمدینة المنورة.

[3] موسوعة بیان الاسلام، محمد ربیع محمد الجوهري دویم قسم، د رسولانو بیان، د نبي ﷺ د ژوند په اړه شبهات، ج (۱) ص (۷۸) في ډي ایف، د همدې کتاب په حواله،(موسوعة الاسرة تحت رعایة الاسلام)، الشیخ عطیه صقر، ج (۶) ص (۴۱).

[4] تعدد زوجات الرسول صلی الله علیه وسلم، ص: (۴)، مکتبه شامله په حواله: کتاب سلاطین (۱۱/۳).

(c) ketabton.com: The Digital Library

مگر په صحیح بخاري، صحیح مسلم او نورو د احادیثو په کتابونو کښې د رسول اللهﷺ حدیث شریف دی چي سلیمان علیه السلام سل ښځي لرلي، لکه څنگه چي ابوهریره رضی الله عنه د نبي علیه السلام څخه روایت کوي چي رسول اللهﷺ وفرمایل: سلیمان علیه السلام د داود علیه السلام زوی وویل: چي نن شپه به زه خامخا د خپلو سلو یا نه نوي ښځو سره کوروالی کوم هره یوه به یو اولاد راوړي، او دا اولاد به د الله عزوجل په لار کښې جهاد کوي، یو ملگري یې ورته وویل: ان شاء الله ووایه، نو سلیمان علیه السلام ان شا الله و نه ویل، هېره یې سول، نو ددې کوروالی څخه وروسته یوه هم حامله نه سوه بیله یوې ښځي څخه چي هغې هم نیم اولاد راوړ، نو نبي علیه السلام فرمایې چي زما دې په هغه ذات قسم وي چي زما نفس د هغه په لاس کي دی، کچیري یې ان شاء الله ویلې وای نو خامخا به ټولي حامیلي سوې وای او اولادونو به یې د الله عزوجل په لار کښې جهاد کولای.[1]

په نصرانیت کښې د زیاتو مېرمنو نکاح

انجیل هم د تېر کتاب یعني توارت مکمل کونکی ؤ، هغه څه چي تورات حرام گرځولي وه هغه یې همداسي حرام وگرځول او هغه څه چي یې حلال گرځولي وه هغه یې همداسي حلال پرېښول.[2]

لدې کبله عیسي علیه السلام خپل قوم ته وفرمایل: تاسو دا گمان مه کوئ چي زه هغه دین چي مخکښو انبیاؤ راوړی دی نیمگړی کړم، بلکه زه د انبیاؤ د تېر دین مکمل کونکی یم.[3]

همدارنگه الله جل جلاله د عیسي علیه السلام همدغه قول په قرانکریم کي رانقل کړی دی، الله جل جلاله داسي فرمایې: ﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ﴾.[4]

ژباړه: او عیسي علیه السلام د مریم رضی الله عنها زوی ویلي وه: اې بني اسرائیلو! زه تاسو ته د الله رالیږل سوی پیغمبر یم، د هغه تورات تصدیق کونکی یم چي زما څخه مخکي راغلی ؤ، او د یو پیغمبر زېری ورکونکی یم چي زما څخه به

[1] صحیح البخاري، محمد بن اسماعیل البخاري، کتاب الجهاد والسیر، باب: من طلب الولد للجهاد، او مسلم شریف، کتاب الایمان، باب الاستثناء.
[2] موسوعة بیان الاسلام، محمد ربیع محمد الجوهري دویم قسم، د رسولانو بیان، د نبيﷺ د ژوند په اړه شبهات، ج (۱) ص (۷۹) في ډي ایف.
[3] موسوعة بیان الاسلام، محمد ربیع محمد الجوهري دویم قسم، د رسولانو بیان، د نبيﷺ د ژوند په اړه شبهات، ج (۱) ص (۷۹) في ډي ایف کتاب په حواله: متی (۵:۱۷).
[4] سورت الصف، ۶ ایت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته راسي چي نوم به يې احمد وي، "- خو کله چي هغه (يعني محمد ﷺ) دوی ته له ښکاره ځرګندو نښانو سره راغی، نو دوی وويل: "دا خو ښکاره جادو دی."[1]

نو لدې کبله ويلايسو چي عيسی ﷺ هم د تېرو انبياؤ په څېر د زياتو ميرمنو نکاح حرامه نکړه، او په انجيل کي داسي کوم صريح نص نسته چي د زياتو کوروالا څخه دې يې ممانعت کړی وي.[2]

نو اوس دا خبره په صراحت سره کولايسو چي رسول الله ﷺ او اسلام د زياتو مېرمنو پر روا والي باندي يوزاي نه دی، بلکه تېرو اديانو او پيغمبرانو هم داسي کړنه جايز بللي او عمل يې ورباندي کړی ؤ، خو ددې سره د بشر په لاس جوړ سوې وضعي قوانين د زياتو مېرمنو کول ناجايز بولي چي پدې کړنې سره د عيسوي دين حکم هم حراموي.[3]

[1] پښتو ژباړه: تفسير کشاف، سورت الصف ۶ ايت.

[2] موسوعة بيان الاسلام، محمد ربيع محمد الجوهري دويم قسم، د رسولانو بيان، د نبي ﷺ د ژوند په اړه شبهات، ج (۱) ص (۷۹) في ډي ايف کتاب په حواله.

[3] مخکنۍ مرجع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه

د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو حکمتونه

مخکې له دې چې د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو په حکمتونو پیل وکړو یوه خبره د یادونې وړ ده چې د مسلمانانو یقین او باور پدې دی چې د نبيﷺ هر قول، فعل او تقریر شرعي بنه لري او یو الهي حکم دی، نو په دې اساس موږ په دې یقین لرو چې د نبيﷺ د زیاتو میرمنو کول یو الهي حکم ؤ، بیله چون او چرا یې منو او پدې کښې هیڅ شک او شبه نه کوو.

مگر نن ورځ یهود او مستشرقین پر اسلام باندي د سیلاب په شان را مات دي او د هرې خوا اسلام د مسلمانانو او نړیوالو په اذهانو کښې مشکوک معرفي کوي، او پر اسلام باندي مختلف بې بنسټه تورونه لگوي ددې لپاره چې پخواني مسلمانان په شک کې واچوي او نوي مسلمانان و اسلام ته د راتگ څخه منع کړي، نو بیلابیل بې بنسټه تورونه پر قرانکریم، رسولانو او په ځانگړې ډول ددې الهي دین پر لمړي داعي او د انسانیت پر ستر لارښود محمد مصطفیﷺ پر مبارک شخصیت باندي لگوي، چې ددې تورونو څخه یو هم د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو د کولو یو بې اساسه او د حسد څخه ډک تور دی، چې د مستشرقینو او یهودو په اند نعوذبا الله، نبيﷺ زیات خواهش درلود او د خپل نفس تابع ؤ نو ځکه یې دومره زیاتې میرمنې کړې دي؟ سبحانک هذا بهتان عظیم! نو ددې بې بنسټه او غیر معقولې ادعا د رد لپاره موږ ځینو داسې حکمتونو ته اشاره کوو چې هم په شرعي او انساني لحاظ او هم په حقوقي لحاظ د دوی دغه د حقیقت څخه لیرې ادعا بلکل ور بې بنسټه او د الهي مخکني او وروستني دین احکامو له لحاظه مردوده او غیر معقوله معرفي کوي.

ددې هر څه سره چې کفار پر پیغمبرﷺ باندې بې اساسه تهمتونه لگوي، ځینې هوښیار او د تعصب څخه لیرې کفار د منطق او حق څخه ډکې خبرې کوي، او د مطالعې څخه وروسته د رسول اللهﷺ د زیاتو مېرمنو د کولو په اړه و حق ته رسیږي او حقیقت ورته واضح کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي له دې جملې څخه یو هم (توماس کارلیل) یادولایسو چي هغه پدې اړه داسي وایې: پیغمبرﷺ شهوت خوښونکي نه ؤ، لکه څنګه چي ځینو خلګو ده ته د دارنګه ظلم نسبت کړی دی، او بیا وایې: موږ زیات ظلم او خطا کوو چي پیغمبرﷺ ته د یو شهواني انسان نسبت کوو، نه هیڅکله داسي نه ده! دده او د هغه شهواني انسان تر منځ زیات لیریوالي او فرق دي.[1]

دلته لمړی غواړم د نبي علیه السلام د زیاتو مېرمنو د حکمتونو تر څېړلو مخکي و دوو ښکاره حقیقتونو ته اشاره وکړم تر څو لاندي حکمتونه ښه ورباندي واضح سي.

لمړی حقیقت

د زیاتو مېرمنو کول د اسلام څخه مخکي هم په عربي ټولنه کي شایع او معمول ؤ.

الف- (عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ غَيْلَانَ بْنَ سَلَمَةَ الثَّقَفِيَّ أَسْلَمَ وَلَهُ عَشْرُ نِسْوَةٍ فِي الجَاهِلِيَّةِ، فَأَسْلَمْنَ مَعَهُ، «فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَخَيَّرَ أَرْبَعًا مِنْهُنَّ) .[2]

ژباړه: غیلان بن سلمه الثقفي په داسي حال کښې اسلام راوړ، چي لس ښځې یې لرلې، نو رسول اللهﷺ امر ورته وکړ، چي څلور ښځې ددې لسو ښځو څخه انتخاب کړي او نوري دي طلاقي کړي.

ب- (قَالَ: أَسْلَمْتُ وَعِنْدِي ثَمَانُ نِسْوَةٍ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اخْتَرْ مِنْهُنَّ أَرْبَعًا) .[3]

ژباړه: حارث بن قیس رضي الله عنه فرمایې: چي ما په داسي حال کښې اسلام قبول کړ چي اته ښځې مي په نکاح کي وې، نو دا حال مي نبيﷺ ته بیان کړ، نو هغهﷺ راته وویل : چي څلور ښځې ځني انتخاب کړه نوري طلاقي کړه.

[1] تعدد الزوجات في الاسلام و حکمة تعدد زوجات النبيﷺ، استاذ عبدالله ناصح علوان، صفحه: (۲۹) ناشر: دارالسلام، في ډي ایف بڼه، ددې کتاب په حواله: کتاب "الابطال" صفحه: (۸۳).

[2] سنن ترمذي، محمد بن عیسی الترمذي مړینه:(۲۷۹هـ)، ج:(۳)،ص:(۴۲۷)، باب: باب ماجاء في الرجل یسلم و عنده عشر نسوه، تحقیق:احمد محمودشاکر، ناشر: شرکة و مکتبة و مطبعة مصطفی البابي الحلبي-بیروت، دوهمه طبعه،۱۳۹۵هـ، د چاپ موافق.

[3] سنن ابي داود، ابو داود سلیمان بن الاشعث، السجستاني، مړینه(۲۷۵هـ، ج:(۲) ص:(۲۷۲) حدیث:(۲۲۴۱)، باب: باب في من اسلم و عنده نساء اکثر من اربع او اختان، محقق: محمد محي الدین عبدالحمید، ناشر: مکتبة العصریة، بیروت، مکتبه شامله، د چاپ موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له دې کبله زیاتو عربانو زیاتې کوروالاوې کولې او پدې اړه یې کوم باک نه کوی، او بله دا خبره هم د لمر په شان ددې دوو حدیثونو څخه ثابتیږي؛ چې د رسول اللهﷺ څخه ماسیوا بل هیڅ امتي ته نه ښایي چې د څلورو څخه زیاتې مېرمنې په یو وخت کې د ځان سره ولري ځکه پیغمبرﷺ هغه دوو صحابوو ته امر وکړ چې څلور ښځې دې د ځان سره ولري او نورې دې طلاقې کړي، نو که چیرې د رسول اللهﷺ لپاره د څلورو څخه زیاتې مېرمنې ناروا وای نو دې صحابه ؤ به ورته ویلې وای چې تاسو خپله د څلور زیاتې مېرمنې لری ولې موږ ځنې منع کوئ؟ خو دا داسې پوښتنه وه چې ټولو صحابه ته واضح وه، چې دا الهي حکم دی چې رسول اللهﷺ زیاتې مېرمنې په نکاح کښې ساتلای سي.

خو پوښتنه دلته داده چې ولې د اسلام دښمنان یوازې د پیغمبرﷺ مبارک شخصیت په نښه کړی؟، او ولې یې یوازې رسول اللهﷺ پدې اړه خاص کړی دی؟، پداسې حال کښې چې مخکنیو انبیاؤﷺ هم زیاتې مېرمنې لرلې.

نو د دې پوښتنې د جواب لپاره د نامتو عالم محترم دوکتور مصطفی سباعي رحمة الله علیه او یو عیسوي تر منځ هغه مباحثه را نقلوم چې د رسول اللهﷺ په اړه یې کړې ده، تر څو د دوی پدې بې اساسه تورونو مو نور هم ښه سر خلاص سي.

د محترم دوکتور مصطفی السباعي او د یو عیسوي تر منځ مباحثه

محترم دکتور مصطفي السباعيرحمه الله پخپل کتاب (المراة بین الفقه والقانون) په (۹۶) صفحه کښې فرمایې:

کله چې زه په ۱۹۵۶ م کال د ایرلنډ په دبلن نومي ښار کې وم، نو د یو داسې معهد سره مې ملاقات وسو چې هلته د عیسویانو مشران اوسیدل، نو زما او ددې ځای د مدیر تر منځ زیات بحث وسو، ما ده ته وویل: تاسو ولې داسې بې ځایه خبرې پر اسلام او په ځانګړې ډول پر پیغمبرﷺ باندې کوی چې هیڅ اساس او بنسټ نلري، او په خپلو درسي کتابونو کښې مو هم دارنګه خبرو ته ځای ورکړی ؟!

نو ده ما ته داسې ځواب راکړ: موږ د غرب اوسیدونکي یو موږ د هغه چا احترام نه کوو چې د ۹ ښځو سره یې واده کړی وي!..

ما ورته وویل: آیا تاسو د دوادعليه السلام، او د سلیمانعليه السلام احترام لرئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده وویل: هو ولې نه! هغه دواړه زموږ په نزد د تورات پیغمبران وه![1]

ما ورته وویل: د داودﷺ سل ښځې وې، او د سلیمانﷺ لکه څنګه چې په تورات کښې راغلي دي اوه سوه یې ازادې ښځې وې او درې سوه یې وینځیانې وې، او د هغه زماني تر ټولو ښایستې ښځې وې، نو تاسو ولې د هغه چا احترام کوی چې زر ښځې یې کړې وې او د هغه چا احترام نه کوی چې ۹ کوروالاوې لرې؟ د هغه چا کوروالاوې چې اته یې کونډیانې وې او ځینې یې سپینسرې وې، او یوازې یوه ئې ځوانه وه.

نو دی یو ګړی چپ سو او بیا یې وویل: خطا سوې، زه دا ګمان کوم چې موږ غربیان د یوې ښځې څخه ماسیوا له نورو سره د واده کولو جواز نلرو، او موږ ته دا خبره سوې وه ځوک چې زیات ودونه کوې هغه د پرمختګ او ترقۍ خلاف دی، او زیات شهوت لرونکی دی!.

ما ورته وویل: نو تاسو د داودﷺ، سلیمانﷺ او د بني اسرائیلو د پیغمبرانو په هکله څه وایاست سره ددې چې د بني اسرائیلو پیغمبرانو زیاتې مېرمنې په یو وخت کې لرلې چې همدا سلسله د ابراهیمﷺ څخه شروع کیږي؟.

نو دی ساکت سو او جواب یې نه درلود.....[2]

پوښتنه: کیدا ایسې ځوک دا پوښتنه وکړي چې ولې پیغمبرﷺ زیاتې کوروالاوې کړې وې، پداسې حال کښې چې الله جل جلاله د څلورو ښځو د کولو حکم کړی دی؟.

ځواب: د د څلورو څخه د زیاتو کوروالاو په یو وخت کښې په نکاح کې ساتل دا یوازې د پیغمبرﷺ ځانګړتیا وه، او دا ځانګړتیا دده ﷺ پورې خاص ده، بل هیچا ته روا نه ده چې د پیغمبرﷺ د ځانګړتیاؤ تابعداري وکړي، همدا ډول د رسول اللهﷺ د څلورو څخه د زیاتو مېرمنو په کولو کښې او د امت لپاره د تر څلورو پورې د مېرمنو په کولو کښې ټولو مجتهدینو او فقهاؤ په هره زمانه کښې اجماع کړې ده، او د رسول اللهﷺ د ځانګړتیاؤ په هکله زیات کتابونه لیکل سوي دي، او زیاتو فقهاؤ او مفسرینو په دې اړه مفصل بحث کړی دی.[3]

---

[1] تعدد الزوجات في الاسلام و حکمة تعدد زوجات النبيﷺ، ص:(۳۰)، په حواله: (المراة بین الفقه والقانون)، دوکتور مصطفي السباعي صفحه (۹۶).

[2] مخکنۍ مرجع، ص: (۳۱)، د همدې کتاب په حواله: (المرة بین الفقه والقانون) دوکتور مصطفي السباعي، صفحه (۹۶).

[3] همدغه مرجع، ج (۱) ص: (۳۱).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم حقیقت

د نبي کریمﷺ نکاح د زیاتو مېرمنو سره په داسي حالت کي سوې ده چي د رسول اللهﷺ مبارک عمر زیات سوی ؤ.

په تاریخي ډول دا خبره روښانه ده چي په مکه کي د خدیجېرضي الله عنها د وفات څخه وروسته رسول اللهﷺ د سودېرضي الله عنها څخه ماسیوا د بل هیچا سره واده نه ؤ کړی، تر دې چي مدینې ته یې هجرت وکړ، خو هغه وخت یې په نکاح کښي زیاتوالی راوستی چي کله اسلامي دولت جوړ سو، اسلام تر مختلفو قبایلو پوري ورسید، چي د دې نکاحگانو څخه یې زیات اهداف او اصلاحي اغراض لرل چي وروسته به ورڅخه یادونه وکړو.

او د تاریخي اړخه دا خبره ثابته او واضحه ده چي رسول اللهﷺ د خدیجېرضي الله عنها سره په داسي حالت کښي واده وکړ چي پیغمبرﷺ ځوان ؤ او عمر یې **۲۵** کاله ؤ، او خدیجهرضي الله عنها کونډه وه او د څلویښتو کالو وه، چي د رسول اللهﷺ سره یې پنځلس کاله ژوند تېر کړ، او خدیجهرضي الله عنها د هجرت څخه درې کاله مخکي وفات سول، او د خدیجېرضي الله عنها مبارک عمر د وفات په حالت کښي پینځه شپیته کاله ؤ.

نو آیا دا به معقوله خبره وي چي نعوذبالله پر پیغمبرﷺ باندي د شهواني انسان حکم وکړل سي؟ پداسي حال کښي چي پیغمبرﷺ د ځوانۍ حالت ؤ، او د یو داسي ښځي سره یې واده کړي ؤ چي له ده څخه زیاته مشره وه، او کونډه سوې وه، پس ولي د اسلام دښمنان د پوره حقیقت د درک څخه وروسته بیا هم د رسول اللهﷺ پر مبارک شخصیت باندي داسي بي ځایه تورونه لګوي؟.

جواب: د اسلام دښمنانو په دې بي ځایه تورونو سره الهي شریعت تحریفوي، ددي لپاره چي خپلي سینې په مخکني بغض او دښمني یخي کړي، نو غواړي چي ددې اخیري الهي دین پر لمړي استازي بي بنسټه تورونه ولګوي تر څو خلګ د اسلام د حقانیت په هکله په شک کښي واچوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا هغه ښځې چې پیغمبرﷺ ورسره نکاحوي کړې وې وینځیاني او کونډیاني نه وې؟ آیا هغوی سپینسرې او ناچاره نه وې؟ نو که چیرې خبره همداسې وي؛ نو دا بې ځایه تورونه او تهمتونه د څه لپاره؟ آیا دا هر څه پر ړوند تعصب او بوی لرونکې بغض دلالت نه کوي؟.[1]

اوس راځو د نبي کریمﷺ د زیاتو مېرمنو د نکاح تر څنګ چې کوم حکمتونه او مصلحتونه شتون لري، هغه یو په یو تر څیړنې لاندې نیسو.

لمړی: تعلیمي حکمت

د نبيﷺ واده د زیاتو مېرمنو سره له یو شمېر زیاتو حکمتو او مصلحتو ډکې وه.

لکه څنګه چې ښځه او نر د الهي دین له لحاظه دواړه مسؤل او مخاطب دي او الهي احکام هم دواړو ته متوجه دي، نو له دې امله نبيﷺ د امت لپاره ښځینه مفتیانې او معلمانې تیارې کړې، تر څو د ضرورت په وخت کښې و ځینو حساسو او باریکو پوښتنو ته چې تر ښځو پورې اړه ولري او یا عام مسائل وي جواب ووایې، نو ځکه یې لمړی د تعلیمي یا دیني حکم له وجې زیاتې مېرمنې په نکاح کولې، او بل دا چې د ام المؤمنین عایشېرضي الله عنها او صفيې رضي الله عنها څخه ماسیوا نورې ټولې د نبيﷺ کوروالاوې کونډیانې وې، چې په عقلي لحاظ هم یو ځوان هیڅکله د ۵۰ یا ۶۵ کالو ښځه نه په نکاح کوي، مګر نبيﷺ د انساني او تعلیمي حکمت له وجې له دوی سره نکاح کول تر څو هغه احکام او مسایل چې تر ښځو پورې ځانګړې دې زده کړي او تر نورو یې ورسوي.

د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو د کولو څخه اساسي هدف تعلیمي حکمت ؤ، ځکه عایشېرضي الله عنها به د هغه علم په ذریعه چې د نبيﷺ څخه یې زده کړی ؤ د دین تدریس او تبلیغ کوی او په زیاتو مهمو او حساسو مسائلو کښې یې فتواوې ورکړې دي، چې ددې رضي الله عنها د کوښښونو له وجې امت ته د شریعت د څلرمې حصې احکام ددې لخوا نقل سوي، نو لدې څخه په واضح ډول ښکاري چې د نبيﷺ واده د زیاتو مېرمنو سره په ځانګړې ډول د ام المؤمنین عایشې صدیقېرضي الله عنها سره د یو لوی مصلحت او تعلیمي حکمت له وجې ؤ.

[1] تعدد الزوجات في الاسلام و حکمة تعدد زوجات النبيﷺ، ص:(٣٢).

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیاتو ښځو به د نبيﷺ څخه د ښځو اړوند مسائل لکه حیض، نفاس، د خاوند او ښځي مسائل، جنابت... او داسي نوري پوښتني د حیاء او شرم له وجي نسوای کولای، نو ډېر مشکل ؤ چي یوه ښځه دي د داسي حساسو مسائلو په اړه د نبي ﷺ څخه پوښتنه وکړي مگر کله کله به د ډېر ضرورت په اساس ځینو ښځو پوښتني کولې لکه د عایشيرضي الله عنها څخه روایت دی دارضي الله عنها فرمایې:[1]

(أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ غُسْلِهَا مِنَ المَحِيضِ، فَأَمَرَهَا كَيْفَ تَغْتَسِلُ، قَالَ:«خُذِي فِرْصَةً مِنْ مَسْكٍ، فَتَطَهَّرِي بِهَا» قَالَتْ: كَيْفَ أَتَطَهَّرُ؟ قَالَ:«تَطَهَّرِي بِهَا»، قَالَتْ: كَيْفَ؟، قَالَ:«سُبْحَانَ اللَّهِ، تَطَهَّرِي» فَاجْتَبَذْتُهَا إِلَيَّ، فَقُلْتُ: تَتَبَّعِي بِهَا أَثَرَ الدَّمِ).[2]

ژباړه: یوې انصارۍ ښځي د نبيﷺ څخه د حیض څخه د غسل کولو پوښتنه وکړل، نو نبيﷺ د غسل کولو طریقه وروښودل، او بیا یې ورته وویل: چي یو خوشبویه ټوکر واخله او پاکي راوله، انصارۍ ښځي وویل: "څنگه پاکي راولم" نبيﷺ ورته وویل: پاکي ورباندي راوله، بیا ښځي وویل: څنگه پاکي راولم؟، بیا نبي ﷺ وویل: سبحان الله، پاکي ورباندي راوله، نو عایشهرضي الله عنها فرمایې: چي ما دا ښځه خپل ځان ته را نیژدي کړل او ورته ومي ویل: د ويني ځایونه ورباندي پاک کړه.

همدا رنگه نوري زیاتي پوښتني سته په ځانگړي ډول د حیض، نفاس او جنابت په اړه چي ددې ټولو پوښتنو جوابونه به زیات وخت د نبيﷺ په ژوند کښي او وروسته تر وفات هم امهات المومنین ورکول، لکه څنگه چي دا خبره د لمر غوندي روښانه ده چي حدیث مطهره د قرانکریم څخه وروسته د اسلام د مصادرو څخه دوهم مصدر گڼل کیږي، چي د نبيﷺ له قول، فعل او تقریر څخه عبارت دي، نو له دې وجي هیڅوک د نبيﷺ قول، فعل او تقریر تر هغه وخته پوري په مکمل ډول نسي درکولای تر څو چي د نبيﷺ سره یې په ټولو وختو کښي ملگري نه وي کړې، حتی چي د نبيﷺ سره یې د خوشحالۍ، غصې، اسانۍ، تنگۍ او د یوازیتوب په حالاتو کښي

[1] رفع ابهامات و اباطیل از تعدد زوجات رسول اللهﷺ، محمد علي صابوني، ص:(۱۱)، فارسي ژباړه: د عقبدې سایټ، ناشر: د عقبدې سایټ.
[2] صحیح البخاري، محمد بن إسماعیل أبو عبدالله البخاري الجعفي، جلد -(۱) صفحه- (۷۰). حدیث (۳۱۴)، المحقق: محمد زهیر بن ناصر الناصر، الناشر: دار طوق النجاة، الطبعة: الأولی، 1422هـ، د چاپ موافق،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګري نه وي کړې، او تر څو چې د نبيﷺ سره يې په مهمو، غير مهمو،عامو، شخصي او د ژوند په ټولو امورو کښې ملازمت او ملګري نه وي کړې.[1]

د ام المؤمنين عايشې صديقيې رضي الله عنها پر علميت د صحابه ؤ او تابعينو ويناوې

د قبيصه بن ذوئب څخه روايت دی، دی فرمايي: عايشه رضي الله عنها تر ټولو خلګو عالمه وه څکه چي لويو لويو صحابه ؤ به لدې څخه پوښتني کولي.[2]

(أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ. أَخْبَرَنَا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ. أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ سَلَمَةَ حَدَّثَنِي عن أَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ: مَا كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ – صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – يَشُكُّونَ فِي شَيْءٍ إِلا سَأَلُوا عَنْهُ عَائِشَةَ فَيَجِدُونَ عِنْدَهَا مِنْ ذَلِكَ عِلْمًا).[3]

ابو بُرده بن ابي موسي د خپل پلار څخه روايت کوي هغه فرمايي: کله چي به د رسولﷺ اصحابو ته يوه مسئله شکمنه سول، نو د عايشې رضي الله عنها څخه به يې پوښتنه کول نو د ام المؤمنين عايشې رضي الله عنها سره به يې د هغې مسئلې په اړه علم پيدا کاوه.

(قال مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ قال: كان أزواج النبيﷺ يَحْفَظْنَ مِنْ حَدِيثِ النَّبِيِّ – صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – كَثِيرًا وَلا مِثْلا لِعَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ. وَكَانَتْ عَائِشَةُ تُفْتِي فِي عَهْدِ عُمَرَ وَعُثْمَانَ. إِلَى أَنْ مَاتَتْ يَرْحَمُهَا اللَّهُ. وَكَانَ الأَكَابِرُ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ – صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – عُمَرُ وَعُثْمَانُ بَعْدَهُ يُرْسِلانِ إِلَيْهَا فَيَسْأَلانِهَا عَنِ السُّنَنِ).[4]

د محمود بن لبيد رضي الله عنه څخه روايت دی، دی فرمايي: د نبيﷺ مبارکو مېرمنو به د نبيﷺ څخه زيات حديثونه يادول چي په دې اړه د عايشې رضي الله عنها او ام سلمې رضي الله عنها مثال نسته، او عايشې رضي الله عنها تر خپل وفات پورې د عمر او عثمان رضي الله عنهما د خلافت په زمانه کښې فتواوې ورکولې، او د نبيﷺ لويو لويو صحابه لکه عمر او عثمان رضي الله عنهما به عايشې رضي الله عنها ته استازي استول او له هغې څخه به يې د نبيﷺ د سنتو په اړه پوښتنې کولې.

[1] تعدد زوجات الرسول صلی الله علیه وسلم، ملك غلام مرتضی، مجلة الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة، صفحه-(٢١).

[2] تذكرة الحفاظ، شمس الدين أبو عبد الله محمد بن أحمد بن عثمان بن قَايْماز الذهبي (المتوفى: 748هـ)، جلد -(١) صفحه-(٢٥) ناشر: دار الكتب العلمية بيروت-لبنان، الطبعة: الأولى، 1419هـ- 1998م، د چاپ موافق.

[3] الطبقات الكبرى، أبو عبد الله محمد بن سعد بن منيع الهاشمي بالولاء، البصري، البغدادي المعروف بابن سعد (المتوفى: 230هـ)، ج-(٢) ص-(٢٨٦)، تحقيق: محمد عبد القادر عطا، ناشر: دار الكتب العلمية – بيروت، الطبعة: الأولى، 1410 هـ - 1990 م، د چاپ موافق.

[4] الطبقات الكبرى، ابن سعد، ج-(٢) ص-(٢٨٦).

(c) ketabton.com: The Digital Library

لدې ټولو روایاتو څخه دا خبره څرګنده او په ډاګه کیږي چې د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو او په خاص ډول د عایشېﭫ سره واده د یو لوی مصلحت او حکمت له وجې ؤ چې هغه د دیني احکامو نشرول ؤ.

همدارنګه زیاتي پوښتني را پیدا سوي چې وروسته امهات المومنینﭫ ددې پوښتنو ځوابونه خپل مسولیت وګاڼه، له دې وجي عایشهﭫ فرمایې: (اللهﻷ دې د انصارو پر ښځو رحم وکړي، هیڅکله حیا او خجالت د دین د زرده کړي څخه را ونه ګرځولې.[1]

او ځیني ښځي به د شپې لخوا ام المومنین عایشېﭫ ته راتلي او د دین د بعضو احکامو په اړه یې پوښتني کولي لکه حیض، نفاس، جنابت او داسي نور مسائل، چې امهات المومنینﭫ به په ډېره ښه طریقه جوابولې، د امهات المومنین د علم او دیانت له وجي زیاتي ښځي عالماني او په دین پوه سوې.[2]

دا خبره د یادولو وړ ده چې امهات المؤمنین یوازي د حیض، نفاس او طهارت مسائل نه ځوابول او نه نبي ﷺ یوازي دارنګه مسائل وربښودلي دي، بلکه د دین هره ضروري او د هر اړخ خبره یې د ضرورت مطابق وربښودلي ده.

نو په اخر کښې دا خبره د کولو وړ ده چې؛ هغه امهات المومنین چې اللهﻷ هغو ته عزت ورکړی د مومنانو د میندو په لقب سره یې نومولي دي، او په دنیا او اخرت کښې به د رسول اللهﷺ مېرمني وي، آیا د دوی څخه ماسیوا څوک سته چې د نبيﷺ اقوال او افعال (په ځانګړي ډول د ښځو اړوند مسائل لکه حیض، نفاس، جنابت، د خاوند او ښځي تر منځ مسائل او داسي نور) تر موږ پوري په ښه ډول رانقل کړي؟ نو بیله شکه د نبيﷺ د کورني ژوند په حالاتو، افعالو او حرکاتو د امهات المومنینﭫ څخه ماسیوا هیڅوک هم په صحیح او دقیق ډول خبر نه دي، نو پایله دا سوه چې د امهات المومنینﭫ څخه معلماني او محدثاني جوړي سوې، چې یو شمېر زیات احادیث یې را نقل کړل، چې د حفظ او ذکاوت له وجي یې زیات شهرت پیدا کړ.[3]

[1] رفع ابهامات و اباطیل از تعدد زوجات رسول الله صلي الله علیه وسلم، محمد علي صابوني، ص :(۱۳).فارسي ژباړه، ناشر: د عقیدي سایټ،

[2] مخکنی مرجع

[3] رفع ابهامات و اباطیل از تعدد زوجات رسول الله صلي الله علیه وسلم، ص:(۱۳).

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په دې اساس د ام المؤمنین عایشې رضي الله عنها څخه (۲۲۱۰) احادیث را نقل سوي دي، چي له دې احادیثو څخه (۱۲۶) احادیثه په بخاري او مسلم کښې رانقل سوي، چي یوازې په بخاري کښې (۵۸) احادیثه او په مسلم کښې (۶۸) احادیث را نقل سوي.[1]

او پاته احادیث د احادیثو په نورو کتابو کښې نقل سوي دي.

دوهم: تشریعي حکمت

نبي ﷺ د (تعلیمي حکمت تر څنگ) د ځینو تشریعي مقاصدو او هدفونو لپاره هم واده کړي ؤ، چي له دې وجي ځیني هغه عادات چي د جاهلیت له زماني راهیسي رایج وه باطل او منسوخ کړل، لکه تبنې[2] او تاخي[3].

پخوا په عربو کښې دا عادت ؤ، چي چا ته به یې وویل چي: "ته زما زوی یې" نو په حقیقي ډول به یې زوی باله، او په ټولو احکامو کښې به یې د نسبي زوی په سترگه ورته کتل، لکه واده، طلاق، د نکاح محرمات او مېراث.

همداشان ځینو خلگو به نورو ته په خطاب کي ویل: "ته زما ورور یې" نو پدې خبري سره به هغه دده حقیقي ورور وگرځېدی، او هغه څه چي نسبي ورور ته حلال وه هغه به دې نوي غیرنسبي ورور ته هم حلال وه او هغه څه چي نسبي ورور ته حرام وه هغه به غیر نسبي ورور ته هم حرام وه.

د عربو ددې عادت سره سم مخکي رسول الله ﷺ زید بن حارثه رضي الله عنه په زویوالي نیولی ؤ، او خلگو به زید بن حارثه رضي الله عنه ته زید بن محمد ﷺ وایه، مطلب دا چي زینب بنت جحش رضي الله عنها مخکي د زید بن حارثه رضي الله عنه چي د رسول الله ﷺ متبني زوی کېدی تر نکاح لاندي وه، خو د دوی دوو تر منځ مشکلات پیدا سوه، بلاخره زید رضي الله عنه را ولاړ سو او زینب بنت جحش رضي الله عنها یې طلاقه کړل، په حقیقت کښې الله عزوجل غوښتل تر څو د عربو دا عادت باطل او منسوخ کړي، نو الله عزوجل رسو الله ﷺ ته امر وکړ تر څو زینب بنت جحش رضي الله عنها په نکاح کړي، مگر په لمړي سر

[1] انټرنېټ سایټ: http://fatwa.islamweb.net/،

[2] تبنې: غیر نسبي زوي په زویوالي نیول، په حقوق کښې د نسبي زوي او دده ترمنځ فرق نه کول.

[3] غیر نسبي ورور په ورورولۍ نیول، او بیا ټول هغه حقوق چي سکه ورور ته ورکول کیږي ده ته هم ورکول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښبي رسول اللهﷺ د خلګو د خبرو څخه په ویره کښبي ؤ او متردد ؤ، تر څو خلګ ونه وایې چي محمدﷺ د خپل زوی د کوروالا سره نکاح وکړل، تر څو چي په دې اړه ایت نازل سو: (وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ).[1]

ژباړه: ته له خلګو څخه ویریږې، په داسي حال کښبي چي الله عزوجل ددې زیات حقدار دی چي ورڅخه ووېرېږې.[2]

چي په دې اساس رسول اللهﷺ د تبني عادت (یعني بل په زویوالي نیول) د ام المومنین زینب بنت جحش رضي الله عنها سره په نکاح کولو چي د نبيﷺ متبني زوی زید بن حارثه رضي الله عنه لخوا طلاقه سوې وه دا عادت باطل اعلان کړ.

دلته یوه مهیمه نقطه پرته ده هغه دا چي؛ د نبيﷺ څخه ماسیوا بل هیچا هم د تبني عادت باطلولای سوای کولای، نو الله جل جلاله پر نبي ﷺ د زینت بنت جحش رضي الله عنها سره واده کول فرض کړل تر څو د تبني نظام په باطل کړي.

ددې په مثل نبيﷺ د ورورولۍ عادت د ام المؤمنین عایشې رضي الله عنها سره په واده کولو سره باطل کړ، ځکه چي عایشه رضي الله عنها د اسلامي ورور ابوبکر صدیق رضي الله عنه لور وه، نبيﷺ و ابوبکرصدیق رضي الله عنه ته ویلي وه، "ته زما ورور یې په اسلام کښبي" نه دا چي ته زما نسبي ورور یې، نو نبيﷺ په اسلام کښبي د ورورولۍ او د نسب پر اساس د ورورولۍ تر منځ فرق او جلاوالي د ام المؤمنین عایشې رضي الله عنها سره په واده کولو سره وکړ.[3]

دریم: ټولنیز حکمت

نبيﷺ غوښتل چي د خپښۍ او خپلوۍ له لاري د اسلامي امت د مهمو او بارزو شخصیتونو ترمنځ روابط ټینګ او تلپاتي کړي، نو له دې وجي یې د عایشې رضي الله عنها سره چي د ابوبکرصدیق رضي الله عنه لور وه نکاح وکړه، او همدارنګه د حفصې رضي الله عنها سره چي د عمرفاروق رضي الله عنه لوره وه نکاح وکړه، چي په دې اساس د ابوبکر او عمر رضي الله عنهما رابطه د نبيﷺ سره کلکه او پیاوړې سوه، چي د نبيﷺ د وفات څخه وروسته همدغو دوو خلیفه ګانو د اسلام او مسلمانانو لپاره زیات او پرځاي خدمتونه ترسره کړي دي.[4]

---

[1] سورت الاحزاب، ۳۷ ایت.

[2] پښتو ژباړه: کشاف، سورت الاحزاب، ۳۷ ایت.

[3] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله علیه وسلم، ملک غلام مرتضی، ص-(۱۱۱)، د چاپ موافق.

[4] مخکنۍ مرجع، ص:(۱۱۲).

(c) ketabton.com: The Digital Library

له بله اړخه نبيﷺ و ځینو صحابهٔ ته خپلي لورګاني ور په نکاح کړي دي، دوې لوڼې یې عثمان بن عفانؓ ته او یوه لور یې علي بن ابي طالبؓ ته ور په نکاح کړې وه، نو له دې وجې سیدنا ابوبکر، عمرفاروق، عثمان، او علي بن ابي طالبؓ تر ټولو خلګو زیات و نبيﷺ ته نژدي، ګران او محبوب سول.[1]

څلرم: سیاسي حکمت

د نبيﷺ نکاح د ام المومنین بي بي جویریېؓ سره چي د بني مصطلق د مشر لور وه د ځینو سیاسي اهدافو او حکمتو پیلامه وه،(د بني مصطلق قوم د مسلمانانو سره په پیل کي دښمني او جنګونه کول مګر د جویریېؓ د نکاح په سبب د بني مصطلق قوم نور د جنګ څخه لاس پر سر سول او ایمان ئې راوړ).[2]

او همدارنګه د بني مصطلق د قوم د بندیانو خوشي کولو حکمت هم ددې باعث سو چي د بني مصطلق قوم ایمان راوړي او د لاري شکونکو اعمالو او غلاو څخه چي د مسلمانانو پر ضد یې ترسره کول لاس واخلي، نو ددې نکاح څخه وروسته چي نبيﷺ د بني مصطلق د مشر د لور سره وکړه هیڅ کومه پېښه نسته چي بني مصطلق قبېلې دې د مسلمانانو پر ضد ترسره کړې وي.[3]

میمونهؓ د قریشو د قبیلې څخه وه، او د عبدالله ابن عباسؓ خاله وه، او د ځینو قبایلو د مشر د ښځي خور وه، هغه قبایل چي د اسلام او مسلمانانو په مقابل کښې سره یو وه، او(٧٠) صحابه یې په غدر او خیانت شهیدان کړي وه، نو کله چي رسول الله ﷺ ددې سره نکاح کوي، نو ددې قبېلو دښمني او غدر د مسلمانانو په مقابل کښې کمیږي.[4]

همدارنګه د نبيﷺ نکاح د ام المؤمنین صفیېؓ سره چي د بني قریظه د قوم د مشر حیي بن اخطب لور وه ددې پیلامه سوه چي د یهودو مخکني پلانونه او دریځونه چي د اسلام پر ضد د حیي بن اخطب په ذریعه تحریک سوي وه کم کړي.

---

[1] مخکنی مرجع، ص(٢٢).
[2] د لیکونکي زیاتونه.
[3] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله علیه وسلم، ملک غلام مرتضی، ص-(١١٢)
[4] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله علیه وسلم، ملک غلام مرتضي، ص-(١١٢)، مکتبه شامله د چاپ موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداشان د نبيﷺ نکاح د ام المؤمنين ام حبيبېرضي الله عنها سره چي د قريشو د سردار ابوسفيان لور وه، ددي نکاح ثمره دا سوه چي ابو سفيان د مخکني دښمنۍ او عداوت دريځ چي د اسلام او نبيﷺ په اړه يې درلودی کم کړي او مديني منورې ته په داسي حال کښي راغلی چي د حديبېي د صلحي د نوې والي پيغام يې له ځان سره لاره، ددې نکاح څخه وروسته ابوسفيان د مسلمانانو پر ضد په جنګ کښي نه دی ليدل سوی.

پنځم: انساني حکمت

د مخکنيو حکمتو او مصالحو تر څنګ د نبيﷺ د زياتو مېرمنو د کولو څخه يو هم انساني مصلحت او حکمت ؤ، په حقيقت کښي نبيﷺ د ځينو ښځو سره د انساني لطف او مهربانۍ له وجي هم د نکاح عقد تړلي ؤ، چي ددي نکاح سببونه په لاندي ډول دي.

الف- ځيني زړي او کونډي سوي ښځي چي په ژوند کښي يې کوم کومک کونکی او سرپرست نه درلود.

ب- بعضي هغه وينځياني چي د کفالت لپاره يې کوم کفيل او غمخور نه درلود.

ج- ځيني ښځي د دې وېرې له وجي که چيري خپلي کورنۍ ته ور وګرځي نو سخت عذاب به ورکړي او په لويو لويو فتنو کښي به واقع سي نو نبيﷺ له دوی سره د دين، عزت او نفس د ساتني له وجي نکاح وکړه چي له دې جملې څخه ام المؤمنين ام سلمهرضي الله عنها يادولايسو چي د نکاح په وخت کښي يې عمر(۶۰) کاله ؤ، او د همدارنګه د ام المؤمنين سودهرضي الله عنها ده، چي د نکاح په وخت کښي يې عمر(**۵۵**) کاله ؤ، او ام المؤمنين زينب بنت خزيمهرضي الله عنها يادولايسو، چي د نبيﷺ سره يې د نکاح په وخت کښي عمر(**۶۵**) کاله ؤ.[1]

نو د هغه مستشرقينو او تور لګونکو نظر ددې ښځو په اړه څه دی؟ پداسي حال کښي چي د نبيﷺ د مېرمنو عمرونه د نکاح پر مهال **۵۰** څخه تر **۶۵** پوري دي، آيا پدې سره د يو انسان د کوروالۍ خواهش پوره کيږي، نه هيڅکله نه، دا د نبيﷺ هغه بې مثاله ايثار او خپل خواهش تر پښو لاندي کول ؤ چي د داسي زياتو عمر لرونکو ښځو سره يې د انساني کرامت او مهربانۍ له وجي نکاح کړې وه.[1]

[1] مخکنۍ مرجع- صفحه-(۲۳)، د چاپ موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم: د اسوه یې حسنې(یا ښه اقتداء) حکمت

نبي کریمﷺ د زیاتو مېرمنو د کولو څخه یې یو مصلحت دا هم ؤ تر څو امت ته وښې چې څنګه د خپل اهل سره ژوند وکړي، په داسې حال کښې چې نبيﷺ تر څلورو زیاتې مېرمنې لرلې، یعنې دا چې امت د خپلو څلورو مېرمنو تر منځ عدل او انصاف وکړي، نو پیغمبرﷺ پخپل اعلی او عظیمو اخلاقو سره وښودل چې تر څلورو هم د زیاتو مېرمنو د ساتلو او تر منځ یې د عدل او خیر رسولو کښې تر هر چا مخته او مقتداء دی.

پیغمبرﷺ د خپلو مېرمنو سره د ښه سلوک، په خیر رسولو او عدل کولو کښې یوه اعلی نمونه وه، نو د خبرې د ښه ځرګندولو لپاره پکار ده چې ددې حکمت لپاره ځینې مثالونه ذکر کړو تر څو مسلمانه کورنۍ د پیغمبرﷺ په کورني ژوند خبر سي او په هغهﷺ پسې اقتداء وکړي.

الف- د عدل ویش

نبي کریمﷺ پدې کښې زیات حریص ؤ چې خپل وخت په عدل او انصاف سره د خپلو میرمنو سره تېر کړي، هره ورځ به د هرې مېرمنې ملاقات ته ورتلی، تر څو چې اخر به د هغې مېرمنې ملاقات ته ورغلی چیرې چې به یې شپه تیرول.[2]

خو کله چې د ام المؤمنین سوده بنت زمعهؓ عمر زیات سو، نو د پیغمبرﷺ د رضاء د حاصلولو لپاره یې خپل د ملاقات شپه و عایشېؓ ته ورکړل.

(عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ سَوْدَةَ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ وَهَبْتُ يَوْمِي لِعَائِشَةَ، «فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْسِمُ لَهَا يَوْمَهَا»).[3]

ژباړه: د ام المؤمنین عایشې صدیقېؓ څخه روایت دی چې ام المؤمنین سودهؓ وویل: اې د الله رسوله!، ما خپل نوبت و عایشېؓ ته بخښلی دی، نو پیغمبرﷺ به د سودېؓ نوبت و عایشېؓ ته ورکوی.

---

[1] مخکني ماخذ.

[2] مخکنی مرجع، صفحه(۴۳).

[3] مسند احمد، امام احمد بن حنبل، باب: مسند الصديقة عائشة بنت الصديق، ج: (۴۱) ص:(۲۷)، محقق: شعيب الارنؤوط، عادل مرشد او نور، نشرونکی: مؤسسة الرسالة، المکتبة الشامله، موافق د مطبوع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه کله چي به رسول اللهﷺ د سفر اراده کول، نو د خپلو مېرمنو په منځ کښي به يې قرعکشي کول، نو د چا نوم چي به راووتي، هغه به د پیغمبرﷺ سره په سفر تلل؛ تر څو د دوی ترمنځ پوره عدل وکړي، خو کله چي پیغمبرﷺ د حج کولو اراده وکړل نو ټولي مېرمني يې د ځان سره حج ته بوتلې.[1]

ب - د پیغمبرﷺ کومک د کور په کارو کښي

(عن عروه، قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ، أَيُّ شَيْءٍ كَانَ يَصْنَعُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ عِنْدَكِ؟ قَالَتْ: «مَا يَفْعَلُ أَحَدُكُمْ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ، يَخْصِفُ نَعْلَهُ، وَيَخِيطُ ثَوْبَهُ، وَيَرْقَعُ دَلْوَهُ»).[2]

ژباړه:د عایشيؓ څخه پوښتنه وسول: چي اې د مؤمنانو مور! پیغمبرﷺ به په کور کښي څه عادت ؤ؟ عایشيؓ ورته وویل: لکه څنګه چي یو ستاسو څخه د خپل کور په خدمت کي وي، پیغمبرﷺ به خپله چپلکه پینه کول، خپل کالي به يې ګنډل، او څلواغه به يې پیوندول.

ج- خپلي مېرمني نه وهل

(عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَطُّ بِيَدِهِ، وَلَا امْرَأَةً، وَلَا خَادِمًا، إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللهِ).[3]

ژباړه: د ام المؤمنین عایشې صدیقيؓ څخه روایت دی؛ فرمایي: پیغمبرﷺ هیڅکله هیڅ شي په لاس نه دی وهلی، او نه يې ښځه وهلې ده، او نه يې خادم وهلی دی، مګر یوازي يې د الله په لار کښي جهاد کړی دی. یعني د کفارو په مقابل کښي جنګیدلی دی، او قتال يې کړی دی.

د - د خپلو مېرمنو د وفات وروسته ورسره وفاء کول

خدیجهؓ د پیغمبرﷺ اوله کوروالا وه، چي د ځوانۍ لمړۍ مرحله يې ورسره تېره کړې وه، خو کله چي وفات سول، نو پیغمبرﷺ به هر وخت په ښه یادول، او د هغې د همزولو او شناختو سره به يې ښه کول.[4]

---

[1] الطبقات الکبری، ابن سعد، (المتوفی: 230هـ)، ج: (٨) ص: (١٣٥). تحقیق: محمد عبدالقادر عطا، نشرونکی: دار لکتب العلمیة-بیروت، الطبعة الاولي.

[2] صحیح ابن حبان، محمد بن حبان البستي، متوفي: ٣٥٤هـ، محقق: شعیب الارنؤوط، ناشر: مؤسسة الرسالة- بیروت، جلد: (١٢)، صفحه: (٤٩٠).

[3] صحیح مسلم، مسلم بن الحجاج ابوالحسن القشیري النیسابوري، متوفي: ٢٦١هـ، محقق: محمد فؤاد عبدالباقي، ناشر: دار احیاء التراث العربي-بیروت، موافق للمطبوع، جلد: (٤) صفحه: (١٨١٤).

[4] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله علیه وسلم صفحه: (٤٥).

(c) ketabton.com: The Digital Library

په صحیحینو کښې د عایشې صدیقې ﵂ څخه روایت دی فرمایي: (قَالَتْ: مَا غِرْتُ عَلَى أَحَدٍ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَا غِرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ، وَمَا رَأَيْتُهَا، وَلَكِنْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ ذِكْرَهَا، وَرُبَّمَا ذَبَحَ الشَّاةَ ثُمَّ يُقَطِّعُهَا أَعْضَاءً، ثُمَّ يَبْعَثُهَا فِي صَدَائِقِ خَدِيجَةَ، فَرُبَّمَا قُلْتُ لَهُ: كَأَنَّهُ لَمْ يَكُنْ فِي الدُّنْيَا امْرَأَةٌ إِلَّا خَدِيجَةُ، فَيَقُولُ «إِنَّهَا كَانَتْ، وَكَانَتْ، وَكَانَ لِي مِنْهَا وَلَدٌ»).[1]

ژباړه: ما د هیڅ میرمنې سره دومره نه ده کړې ځومره چې مې د خدیجې ﵂ سره کړې ده، ځکه چې رسول الله ﷺ به ډېره یادول، او کله چې به پیغمبر ﷺ پسه ذبح کړ، نو یو څه برخه به یې د خدیجې ﵂ د همزولو لپاره ګرځول، او ما به ورته ویل: داسې معلومیږي لکه د خدیجې ﵂ پرته چې بله ښځه په دنیا کې نه وي؟، نو پیغمبر ﷺ وویل: همداسې ده، همداسې ده، او له دې څخه زما اولادونه سوې دي.

هـ- له خپلو مېرمنو سره ساعتیری او بازی کول

نبي ﷺ به همیشه تبسم کوی، د خپلو میرمنو سره به یې نرمي ، مینه او الفت کوی.[2]

د ام المؤمنین عایشې صدیقې ﵂ څخه روایت دی، دا فرمایي: (عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا سُئِلَتْ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَلَا فِي بَيْتِهِ، فَقَالَتْ: كَانَ أَلْيَنَ النَّاسِ وَأَكْرَمَ النَّاسِ، كَانَ رَجُلًا مِنْ رِجَالِكُمْ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ ضَحَّاكًا بَسَّامًا).[3]

ژباړه: د عایشې ﵂ څخه پوښتنه وسول چې پیغمبر ﷺ چې به کله په کور کې یوزاي سو نو څنګه کردار یې درلود؟، نو عایشې ﵂ ورته وویل: پیغمبر ﷺ تر ټولو خلګو زیات نرم او تر ټولو خلګو زیات مهربانه ؤ، او هغه یو شخص ؤ ستاسو په ډول، مګر هغه زیات خندا لرونکی او تبسم کونکی ؤ.

په صحیحینو کښې د عایشې صدیقې ﵂ څخه روایت دی فرمایي: ما ته پیغمبر ﷺ وویل: چې زه ستا په رضایت او خوابدتیا باندې پوهیږم، نو ما ورته وویل: ته څنګه په ما پوهیږې؟! نو پیغمبر ﷺ وویل: کله چې ته زما څخه خوشحاله یې نو ته داسې وایې: زما دې د محمد ﷺ په رب قسم وي، او کله چې ته زما څخه خوابدې یې

[1] صحیح البخاري، باب: تزویج النبي ﷺ خدیجه، ج: (۵) ص: (۳۸).
[2] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله علیه وسلم صفحه: (۴۵).
[3] مسند اسحاق بن راهویه، مؤلف: ابو یعقوب اسحاق بن ابراهیم مشهور په ابن راهویه، مړینه: (۲۳۸هـ)، محقق: د.عبد الغفور بن عبد الحق البلوشي، ناشر: مکتبة الایمان- المدینه المنوره، ج: (۳)، ص: (۱۰۰۸)، المکتبة الشامله، موافق للمطبوع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ته داسي وايې: زما دې د ابرهيمﷺ په رب قسم وي، نو ما ورته وويل: بلکل همداسي ده... کله چي زه ستا څخه خوابدې یم نو ستاسو نوم نه اخلم.[1]

همدارنگه امام احمد بن حنبل رحمه الله پخپل مسند کښي د عایشې رضي الله عنها څخه نقل کوي، چي عايشه رضي الله عنها د رسول اللهﷺ سره په یوه سفر کښي ملگرې وه، او دا رضي الله عنها په تن ډنگره وه، نو دې رضي الله عنها د پیغمبرﷺ سره د ځغاستي مسابقه وکړه، بلاخره دې مسابقه وگټل،او رسول اللهﷺ شاته سو ځکه چي دا کم وزنه وه، خو په بل وار په مسابقه کولو سره پيغمبرﷺ ورڅخه وگټل، نو پيغمبرﷺ ورته خندل او ورته وې ویل: چي یو په یو برابر سوو.[2]

اووم شخصي حکمت

رسول اللهﷺ د الله عزوجل لخوا اخرنی پیغمبر او استازی دی، چي دده وروسته بل پیغمبر نه راځي، او الله عزوجل نبيﷺ داسي امت ته راولیږی چي د امتونو خیر امت دی، او د دې امت د غوروالي او خيريت نښه داده تر څو پدې اخري دين عمل وکړي او نورو ته د رسولو او امر بالمعروف او نهی عن المنکر وکړي.

او الله عزوجل اخرني پیغمبر ته داسي عالي شانه اخلاق او عالي رهبريت ورکړی، چي د نړۍ انسانان ددهﷺ و افعالو او اقوالو او کردار ته حیران دي، او مسلمانان پدې امر دې تر څو د همدې اخري پیغمبرﷺ اتباع په هر فعل او قول کښي وکړي.

خو ددې تر څنگ الله عزوجل همدې اخري پیغمبرﷺ ته ځيني داسي ځانگړتياوي ورکړي دي، چي مسلمانان يې په اتباع او عمل کولو امر نه دي، دا ځانگړتياوې یوزاي تر رسول اللهﷺ پوري خاص دي، بل هيڅ مسلمان ته نه ښاې چي د رسول اللهﷺ په همدې ځانگړتياؤ باندي عمل وکړي، چي اوس به ځيني ځانگړتياؤ ته په لنډ ډول اشاره وکړو، ان شا الله تعالی.

---

[1] صحيح البخاري، محمد بن اسماعيل البخاري، محقق: محمد زهير بن ناصر الناصر، ناشر: دار طوق النجاة، ج:(۴) ص:(۳۶)، المكتبة الشامله، د طبعي موافق.

[2] مسند احمد،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمړی: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لاَ تُوَاصِلُوا» ، قَالُوا: إِنَّكَ تُوَاصِلُ، قَالَ: «إِنِّي لَسْتُ مِثْلَكُمْ، إِنِّي أَبِيتُ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِي»)[1]

ژباړه: د انسؓ څخه روایت دی، چي پیغمبرﷺ فرمایلي دي: تاسو وصال[2] مه کوئ، صحابه ؤ وویل: تاسو خپله وصال کوی، پیغمبرﷺ ورته وویل: زه ستاسو په شان نه یم، ماته ربﷻ د شپې خوراک او څیښاک راکوي، (یعني مرسته راسره کوي او قوت راکوي).

دوهم: همدارنګه د پیغمبرﷺ بل خصوصیت دادی چي دده لپاره دا جواز نلري چي نورې ښځي په نکاح کړي او یا ددې کوروالاو څخه یوه طلاقه کړي، دا ځکه چي امهات المؤمنین د اللهﷻ او رسول اللهﷺ رضا او د آخرت اجر د دنیا پر نعمتونو او ښایست غوره کړ، او ددې خبري دلیل لپاره د اللهﷻ دغه قول دی چي فرمايي (لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ).[3]

ژباړه: له دې وروسته ستا لپاره نوري ښځي روا نه دي او نه ددې اجازه سته چي د دوی پرځای نورې ښځي وکړي.[4]

دریم: هیڅ مسلمان لره نه ښايي چي د پیغمبرﷺ مېرمنو سره نکاح وکړي، ځکه چي همدا مېرمني د مؤمنانو مورګاني دي، آیا زوی ته دا جواز سته، چي د خپل مور سره نکاح وکړي؟! دا حرمت د اللهﷻ پدي قول کښي بیان سوی دی:[5] (وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا).[6]

ژباړه: ستاسو لپاره دا هیڅکله روا نه ده چي د اللهﷻ رسولﷺ ته تکلیف ورکړئ او نه هیڅکله دا ستاسو لپاره روا ده چي د هغه وروسته د هغه د مېرمنو سره نکاح وکړئ، دا کار مو د الله په نزد ډېره ستره ګناه ده.

او داسي نورې ځانګړتیاوي چي علماؤ ذکر کړي او جمع کړې دي.[7]

---

[1] صحیح البخاري، ج: (۹) ص:(۹۷)، حدیث نمبر: (۱۹۶۱)، مکتبه شامله د طبعي موافق.

[2] دوې ورځي پرلپسې بیله ماتولو څخه روژه نیول.

[3] احزاب **۵۲** ایت.

[4] پښتو ژباړه: کشاف، سورت احزاب، ۵۲ ایت.

[5] تعدد الزوجات في الاسلام و حکمة تعدد زوجات النبيﷺ، صفحه:(۳۲-۳۱).

[6] احزاب **۵۳** ایت.

[7] پښتو ژباړه: کشاف.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلرمه برخه

د رسول الله ﷺ سره د امهات المؤمنین نکاحوي او تر څنګ یې مصلحتونه

لمړی: ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها

خدیجه رضي الله عنها د پیغمبر ﷺ لمړی میرمن وه، په داسي حال کښي یې د پیغمبر ﷺ سره نکاح وکړه، چي عمر یې څلوېښتو کلونو ته رسیدلی ؤ او کونډه سوې وه، او د پیغمبر ﷺ عمر پدې وخت کښي پنځویشت کاله ؤ.

چي د پنځویش کاله یوځای ژوند کولو څخه وروسته په (۶۵) کلنی کښي ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها وفات سول، چي پدې وخت کښي د پیغمبر ﷺ عمر پنځوس کاله ؤ، د یادولو وړ ده چي رسول الله ﷺ ددې رضي الله عنها په ژوند کښي د هیچا سره نکاح نه ده کړې.

په همدې کال کښي چي د بعثت لسم کال ؤ د پیغمبر ﷺ اکا ابوطالب هم وفات سو، چي دې کال ته مؤرخینو د عام الحزن (یعني د غم کال) نوم ورکړ، ځکه چي رسول الله ﷺ دوه مهم شخصیتونه له لاس ورکړه چي خدیجه رضي الله عنها او ابوطالب ؤ، هغه دوه اشخاص چي د رسول الله ﷺ زیات کومک کونکي او پر هغه لطف کونکي وه. نو لدې امله پیغمبر ﷺ د کورني ژوند او تائید له پلوه یوازي او بې مرستي سو.[1]

دا د پیغمبر ﷺ د ځوانی لمړنی مرحله وه، هغه مرحله چي په فطري ډول د انسان خواهش او شوق زیات وي، انسان معمولاً په داسي حالت کښي د داسي ښځي سره نکاح کوي چي عمر یې تر ده کم او یا یې هم همزولي وي، خو پیغمبر ﷺ خپل خواهش او شوق تر پښو لاندي کړ، او د یوې داسي ښځي سره یې نکاح وکړه چي عمر یې دده د عمر څخه پنځلس کاله زیات ؤ، ځکه چي رسول الله ﷺ خپل هدف او مقصد پیژندلي ؤ چي هغه الهي دین رسول ؤ نه خپل خواهش پوره کول، او دا پر هغه طعن اچونکو او تهمت لګونکو یهودو او مستشرقینو باندي یو لوی ګزار دی چي رسول الله ﷺ ته د شهواني انسان خطاب کوي العیاذ بالله، کچیري دوی د عقل او بصیرت څخه کار واخلي نو همدا یوه واقعه د دوی د هرې پوښتني جواب دی.

---

[1] تعدد زوحات الرسول الله صلي الله علیه وسلم، ملك غلام مرتضی، المکتبة الشامله، ص: (۱۵۴).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم: ام المؤمنین سودهرضي الله عنها

د رسول اللهﷺ نکاح د ام المؤمنین سوده رضي الله عنها سره په داسې حال کښې کیږي، چې پر پیغمبرﷺ باندې امتحانونه او سختۍ زیاتې سوي وې، او پیغمبرﷺ زیات و کورني سکون او اطمینان ته اړتیا لرل، نو له دې امله هغهﷺ د سودېرضي الله عنها سره واده وکړ، چې پدې وخت کښې ددېرضي الله عنها عمر پنځه پنځوس کاله ؤ.

دا واقعه زیات د فکر وړ واقعه ده، چې پیغمبرﷺ د څومره زیات عمر لرونکي ښځې سره نکاح وکړه، ددې لپاره فکر وکړه چې د اسلام د دښمنانو افترات او تهمتونه درک کړې، او د دوی دغه بې ځایه تورونه باطل او په منطقي او نقلي ډول ئې جواب کړې.

سودهرضي الله عنها د مؤمنو مهاجرو ښځو له جملې څخه وه، سکران بن عمرو چې د سودې رضي الله عنها لمړي خاوند ؤ، د هجرت په دوهم کال په حبشه کښې وفات سو، چې د هغه څخه وروسته سودهرضي الله عنها کونډه سوه، او هیڅ کومک کونکی او ملاتړ یې نه درلود، کچیري و خپل غیر مسلمان اهل او کورنۍ ته ورګرځیدلې وای نو عذاب به یې ورکړی وای او کیدای سوای چې بیرته یې و شرک ته دعوت کړې وای، او بل هیڅوک نه ؤ چې ددې کفالت او د دې د دین حفاظت وکړي.

نو له دې کبله خیرالبشرﷺ له سودهرضي الله عنها سره پداسې حال کښې نکاح وکړه، چې دا یوه مسکینه، کونډه او ناچاره وه، چې ددې نکاح په کولو سره پیغمبرﷺ د کونډو سره د نکاح کولو او هغوی ته د اسلامي بشري حقوقو په ورکولو سره یو اسلامي قانون یا حکم بیان کړ، پداسې حال کښې چې په نورو باطلو ادیانو او ملتونو کښې دارنګه ښځو ته هیڅ پاملرنه نه کیږي.

خو دا یو واضح حقیقت دی، چې رسول اللهﷺ ټول بشیریت ته رالیږل سوی دی، نه یو ځانګړي قوم ته، لکه پخواني پیغمبران چې به یو قوم ته رالیږل کیده.[1]

نو له دې کبله د پیغمبرﷺ پدې کړنې سره د نورو ټولو محرفو ادیانو او ملتونو هغه خرافات او د بشر ضد کړنې باطلې کړې، چې د ښځو سره او په ځانګړي ډول به یې د کونډیانو سره کولې، پیغمبرﷺ دارنګه ښځو ته په نکاح کولو سره عزت ورکړ، چې په همدې مبارک سنت باندې ټول مومنان هم اقتداء کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: ام المومنین عایشه صدیقهرضي الله عنها

ام المومنین عایشهرضي الله عنها د پیغمبرﷺ هغه مبارکه میرمن وه، چي مخکي یې واده نه و کړی، پیغمبرﷺ د زینب بنت جحشرضي الله عنها سره په نکاح کولو سره د تبني هغه عادت له منځه یو وړ چي مخکي د جهالت په زمانه کښي موجود ؤ.

همدا ډول رسول اللهﷺ د ام المومنین عایشه صدیقهرضي الله عنها سره په واده کولو سره د وروروليـ پخوانی د جهالت رسم او عادت لمنځه یوړ، چي مخکي به عربو یو چا ته په ورور ویلو سره هغه حقیقي ورور گاڼه او د هغه د لور سره به یې نکاح نه کول.

نو پیغمبرﷺ د عایشې صدیقيرضي الله عنها په نکاح کولو سره د جاهلیت رسم او عادت لمنځه یو وړ، په داسي حال کښي چي د عایشېرضي الله عنها عمر ۹ کاله ؤ، او د پیغمبرﷺ د وفات وروسته یې ۴۸ څلویښت کاله ژوند وکړ، چي د همدې نکاح څخه هدف ښځو او نارینو ته د دین نشر او د دین رسول ؤ،

د عایشېرضي الله عنها د علم تاثیر نن ورځ موږ وینو، کله چي مسجد نبوي ته داخل سو، نو هلته یو ستن د (اسطوانة عائشه) یعني د عایشېرضي الله عنها ستن) په نامه شتون لري، او صحابه به د همدې ستنې سره کښیناستل، د رسول اللهرضي الله عنها تر وفات وروسته به یې د عایشېرضي الله عنها څخه په دیني امورو کښي پوښتني کولې، او عایشېرضي الله عنها به په ښه ډول جوابونه ورکول او دیني احکام به یې د خپلي کوټي څخه چي اوس د پیغمبرﷺ مبارک قبر دی، تدریس او بیانول.

همدا ډول کله چي به ابوبکر، عمر، عثمان او نور صحابهرضي الله عنهم ؤ ته په دیني اموراتو کښي کوم مشکل پیدا کیدی، نو ام المومنین عایشې صدیقيرضي الله عنها ته به یې رجوع کول تر څو نوموړی مشکل حل کړي.[2]

په دې اړه مورخینو دا خبره ذکر کړې ده، چي د دین د څلرمې برخې احکام د رسول اللهﷺ د وفات څخه اته څلویښت کاله وروسته د ام المؤمنین عایشې صدیقيرضي الله عنها په کوښښونو تر اسلامي امت پوري رسیدلي دي، او پخپله به یې په هغه کوټه کښي چي د پیغمبرﷺ مبارک جسد پکښي ښخ سوی دی ژوند کوی، خو کله چي

[1] مخکنی مرجع، ص: (۱۵۵) المکتبة الشامله.
[2] مخکنی مرجع، ص: (۱۵۶-۱۵۵)المکتبة الشامله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمرﷺ وفات سو نو عايشيﷺ خپل ځای و عمرﷺ ته ورکړ تر څو عمرﷺ هلته د پیغمبرﷺ تر څنګ ښخ کړل سو، او عايشيﷺ به ويل زه اوس حيا کوم چي د عمرﷺ په شتون کښي هلته پاته سم.

حتی کله کله به ام المؤمنين عايشيﷺ د لويو صحابه ؤ ځيني فقهي خطاګاني هم اصلاح کولې، له دې کبله علامه سيوطيؒ پدې اړه مستقله رساله هم ليکلې ده، او په هغه کښي يې دا خبره ذکر کړې ده چي څنګه ام المؤمنين عايشيﷺ د صحابه ؤ خطاګاني اصلاح کولې، او خپله رساله يې د (عين الاصابة فيما استدركته عائشة على الصحابة) په نوم نومولي، چي پدې رساله کښي يې د عايشيﷺ فتواوي را نقل کړي دي.

او په دې اړه يې يوه واقعه هم ذکر کړې ده، چي يوه ورځ ابوهريرهﷺ مسئله بيان کړل، چي د جنابت په حالت کښي روژه نه صحيح کيږي، نو عايشي او ام سلميﷺ و ابوهريرﷺ ته خبر ورکړ چي د جنابت په حالت کښي روژه صحيح کيږي، ځکه چي نبيﷺ به کله کله د جنابت په حالت کښي په داسي حال کښي سهار کړ چي روژه به يې نيولي وه ، او د پيشلمي وروسته به يې د جنابت غسل کوی.

د ابوموسی اشعريﷺ څخه روايت دی، دی فرمايي: چي کله به د پيغمبرﷺ پر صحابه ؤ باندي د يوې مسئلې په اړه علم کم سو، نو ام المومنين عايشيﷺ ته به يې رجوع کول، او هغې به د نوموړي مسئلې په اړه خبر ورکاوه.[1]

امام زهري تابعي رحمة الله عليه فرمايلي دي:

(كانت عائشة أعلم الناس يسألها الأكابر من أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم ").

امام زهري تابعيؒ د قبصه بن ذوئبﷺ څخه روايت کوي چي هغه فرمايي: عائشهﷺ تر ټولو خلګو زياته عالمه وه، لويو صحابه ؤ به پوښتني ځيني کولې.[2]

عروه بن زبيرﷺ فرمايلي دي:

[1] طبقات ابن سعد، ج:(۲)، صفحه: (۳۲۲)، ذكر من كان يفتي بالمدينه ويقتدي به من اصحاب رسول اللهﷺ.

[2] سنن ترمذي، محمد بن عيسي الترمذي، مړینه: (۲۷۹هـ)، باب: من فضل عائشهﷺ، ص: (۷۰۵)، ج: (۵) تحقيق او تعليق: احمد محمد شاکر، ناشر: مكتبة ومطبعة مصطفي البابي الحلبي – مصر، المكتبة الشامله، موافق للمطبوع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(قَالَ: «مَا رَأَيْتُ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ أَعْلَمَ بِالْقُرْآنِ وَلَا بِفَرِيضَةٍ وَلَا بِحَلَالٍ وَلَا بِحَرَامٍ وَلَا بِشِعْرٍ وَلَا بِحَدِيثِ الْعَرَبِ وَلَا بِنَسَبٍ مِنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا») "[1]

ژباړه: عايشه رضي الله عنها تر هر چا په قرانکريم، په فرائضو، په حلالواو حرامو، په فقه، په شعر، په طب او د عربو په احوالو او نسب ښه پوهیده.

ثلرم: ام المؤمنين حفصه بنت عمر رضي الله عنها

حفصه رضي الله عنها مخکي د خُنَيْس بن حذافه رضي الله عنه تر نکاح لاندي وه، کله چي خنيس بن حذافه رضي الله عنه په بدر کښې شهيد سو، نو دا کونډه پاته سوه.

په همدې حالت کښې رقيه رضي الله عنها د عثمان بن عفان ميرمن هم وفات سوه، نو عمر رضي الله عنه خپل لور و عثمان رضي الله عنه ته په نکاح ورکولو په هوډ کې سو، لکه څنګه چي په صحيح بخاري کي د عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی، دی: فرمايي چي عثمان رضي الله عنه وفرمايل: (سَأَنْظُرُ فِي أَمْرِي، فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ، فَقَالَ: قَدْ بَدَا لِي أَنْ لاَ أَتَزَوَّجَ يَوْمِي هَذَا، قَالَ عُمَرُ: فَلَقِيتُ أَبَا بَكْرٍ، فَقُلْتُ: إِنْ شِئْتَ أَنْكَحْتُكَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ، فَصَمَتَ أَبُو بَكْرٍ فَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئًا، فَكُنْتُ عَلَيْهِ أَوْجَدَ مِنِّي عَلَى عُثْمَانَ، فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ ثُمَّ «خَطَبَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْكَحْتُهَا إِيَّاهُ» فَلَقِيَنِي أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ: لَعَلَّكَ وَجَدْتَ عَلَيَّ حِينَ عَرَضْتَ عَلَيَّ حَفْصَةَ فَلَمْ أَرْجِعْ إِلَيْكَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَإِنَّهُ لَمْ يَمْنَعْنِي أَنْ أَرْجِعَ إِلَيْكَ فِيمَا عَرَضْتَ، إِلَّا أَنِّي قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ ذَكَرَهَا، فَلَمْ أَكُنْ لِأُفْشِيَ سِرَّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَوْ تَرَكَهَا لَقَبِلْتُهَا).[1]

ژباړه: عثمان رضي الله عنه وفرمايل: زه به پدې اړه فکر وکړم، نو يو څو شپې تيري سوې، وروسته يې وفرمايل: زما قصد د واده نه دی، نو بيا عمر رضي الله عنه وويل: بيا ما ابوبکر رضي الله عنه ته وويل: که ستا خوښه وي حفصه زما لور به درته په نکاح کړم، ابوبکر رضي الله عنه چپ سو او هيڅ جواب يې را نکړ، د ابوبکر رضي الله عنه دې چُپتيا زه د عثمان رضي الله عنه تر جواب زيات غمجن کړم، بيا څو ورځي تېرې سوې، بيا وروسته رسول صلى الله عليه وسلم مرکه د حفصې رضي الله عنها په هکله راته وکړل او حفصه رضي الله عنها مي ورته په نکاح کړه، وروسته ابوبکر رضي الله عنه راته وويل: کله چي تا ما ته د حفصې رضي الله عنها په هکله د نکاح خبره وکړه او ما تاته هيڅ جواب درنکړ نو کيدايسي ستا په زړه کي به زما په اړه څه خبره درګرځيدلې وي، ما

[1] حلية الأولياء وطبقات الأصفياء، أبو نعيم أحمد بن عبد الله بن أحمد بن إسحاق بن موسى بن مهران الأصبهاني (المتوفى: 430هـ)، ج:(٢) صفحه: (٤٩)، الناشر: السعادة - بجوار محافظة مصر، 1394هـ - 1974م، دار الكتب العلمية- بيروت (طبعة 1409هـ بدون تحقيق)، مکتبه شامله، موافق د مطبعي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته وویل بلي هو، نو ابوبکرﷺ راته وویل: چي ما لدې کبله تاته جواب نه درکوی چي د حفصيﷺ په هکله رسول اللهﷺ خبره کړې وه، نو ما نه غوښتل چي د رسول اللهﷺ راز ښکاره کړم، خو کچیري رسول اللهﷺ حفصهﷺ نه وای په نکاح کړې نو بیا ما قبلول.

د یادوني وړ ده چي د پیغمبرﷺ نکاح د ام المؤمنین عایشې صدیقيﷺ او ام المؤمنین حفصيﷺ سره د تیولنیز اړخه د لوی اهمیت څخه برخمن ده، ځکه پدې نکاح سره د رسول اللهﷺ اړیکه او رابطه د ابوبکرﷺ او د عمرﷺ تر منځ قوي او تلپاتي سوه.

پنځم: ام المؤمنین زینب بنت خزیمةﷺ

د ام المؤمنین زینب بنت خزیمهﷺ مخکنی خاوند عبیده بن الحارث ؤ، چي د بدر په غزا کښي شهید سو، او زینبﷺ د هغه ښځو له جملې څخه ده چي په خپل نفس او مال سره یې د الله په لاره کښي قرباني ورکړه، او د خپل خاوند پر شهید کېدو باندي یې زیات صبر وکړ، تر څو چي مشرکینو ماته وخوړل او مسلمانان بري ته ورسیدل، چي پدې وخت کښي د ام المومنین زینبﷺ عمر شپیتو کالو ته نژدې سوی ؤ، او داسي څوک نه ؤ چي ددېﷺ سرپرستي یې کړې وای.

خو کله چي رسول اللهﷺ ددې په حال، صبر، جهاد، او اخلاص باندي خبریږي، نو رسول اللهﷺ په داسي حال کښي د نکاح لپاره مرکه ورلیږي، چي مبارک عمر یې پنځه پنځوس ته نژدې ؤ، او زینبﷺ د رسول اللهﷺ تر وفات وروسته دوه کاله عمر درلود، او وروسته تر دوو کلونو یې خپل روح و الهي قضاء ته وسپاره.[1]

دا هغه نکاح وه چي هدف او حکمت یې د پیغمبرﷺ پر مروت او شهامت باندي دلالت کوي.

خو ددې سره بیا هم حاسدین اشخاص دنبيﷺ ددې عزتمني نکاح په کولو سره پر پیغمبرﷺ باندي د شهواني تهمت لګوي، نعوذبالله من ذالک.

[1] صحیح البخاري، باب: عرض الانسان ابنته او اخته علي اهل، ج:(۷) ص:(۱۳)، المکتبة الشامله، د طبعي موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم: ام المؤمنين ام سلمه هند المخزوميه رضي الله عنها

ام المومنين ام سلمه رضي الله عنها مخکې د عبدالله بن عبدالاسد په نکاح کښې وه، چې د اولينو مسلمانانو له ډولۍ څخه دی، خو کله چې حالات په مکه کښې ورباندې تنګ سول، نو د خپل خاوند سره يې يوځای حبشې ته هجرت وکړ، خو وروسته يې خاوند په داسې حال کې د احد په غزا کې شهيد سو چې تر شا يې څلور يتيمان پرې ايښي وه، چې دوه کوچني هلکان او دوې کوچنۍ انجوني وې، او دوی د خپل پلار څخه وروسته بې کفيله او بې سرپرسته پاته سول، چې پدې حالت کښې د ام المومنين ام سلمې رضي الله عنها عمر د پنځه پنځوس او شپېتو تر منځ ؤ.

نو رسول الله ﷺ د ام سلمې رضي الله عنها ددې سخت حالت د درک کولو څخه وروسته د کفالت او سرپرستۍ پخاطر د نکاح لپاره مرکه ورولېږل، خو په اول سر کښې ام سلمې عذر ورانديې کړ، او وې ويل چې" زه زياته سپينسرې يم، او د يتيمانو مور يم، او زه غيرتي يم، يعني بوني نه خوښوم". نو پيغمبر ﷺ ددې رضي الله عنها د خبرې په جواب کې ورته وويل" زه د عمر د زياتوالي باک نه کوم، او يتيمان ما ته راوليږه، او زه الله جل جلاله ته دعا کوم چې ستا د زړه څخه غيرت يعني (بوني نه خوښول) ليرې کړي.

نو الله جل جلاله د رسول الله ﷺ دعا قبوله کړل، او د ام سلمې رضي الله عنها د زړه څخه د بونو نه خوښولو صفت پورته سو، او د پيغمبر ﷺ سره يې پر نکاح کولو باندې فيصله وکړل، پيغمبر ﷺ تر خپل اصلي پلار زيات د دې رضي الله عنها د يتيمانو سره مينه کول، او په ډېر ښه ډول يې پالنه او تربيه کول.[2]

ام المومنين ام سلمه رضي الله عنها د هغو ښځو له جملې څخه وه، چې د ام المؤمنين عايشې صديقې رضي الله عنها سره يوځای يې د ابوهريره رضي الله عنه هغه خطاء ور اصلاح کړل، چې ويل يې: د جنابت په حالت کښې روژه صحت نلري، نو ام سلمې او عايشې رضي الله عنهما په دواړو د ابوهريره رضي الله عنه دغه خطاء ور اصلاح کړل، ورته وې ويل چې پيغمبر ﷺ به په داسې حال کښې سهار کړ او روژه به يې وه چې غسل به يې لا نه ؤ کړی.

---

[1] تعدد زوجات رسو الله ﷺ ص:(۱۵۸).

[2] مخکنۍ مرجع، ص:(۱۵۸).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې واقعه څخه دا خبره معلومه سوه چې رسو الله ﷺبه کله کله د غسل پرځای په اوداسه ویدېدی او سهار وختي به ئې غسل کاوه، همدا سنت طریقه چې د شپې د کوروالی وروسته به یا څوک غسل کوي یا به په اوداسه ویدیږي.

اووم: ام المؤمنین زینب بنت جحش رضي الله عنها

ام المؤمنین زینب رضي الله عنها د پیغمبر ﷺ د اکا لور وه، او د عبدالله بن جحش خور وه، او عبدالله بن جحش هغه صحابي ؤ چې د بدر په غزا کښې شهید سو، رسول الله ﷺ لمړی د زینب رضي الله عنها نکاح د زید بن حارثه سره وکړل، او رسول الله ﷺ زید رضي الله عنه په زویوالي نیولی ؤ، او زید د رسول الله ﷺ په زوی مشهوره ؤ، خو ام المؤمنین زینب رضي الله عنها ته رسول الله ﷺ د شرف او نسب له وجې تر زید زیات فضلیت او شرف درلودی، ځکه چې زید رضي الله عنه مخکې له دې چې رسول الله ﷺ یې په زویوالي ونیسي یو غلام پاته سوی ؤ، نو له دې کبله د زید رضي الله عنه او زینب رضي الله عنها ترمنځ اړیکه خرابېدل، او په ځینو روایاتو کښې راځي، چې زینب رضي الله عنها و زید رضي الله عنه ته سختې خبرې وکړې، نو زید رضي الله عنه رسول الله ﷺ ته شکایت وکړ، او د زینب رضي الله عنها د طلاق اراده یې وکړه، مګر رسول الله ﷺ هغه منع کړ او نصیحت یې ورته وکړ چې: " خپله کوروالا دې د ځان سره وساته" مګر ددې سره د دوی دوو تر منځ اختلافات ډیریدل تر څو چې زینب رضي الله عنها یې طلاقه کړل.[1]

الله جل جلاله د خپل حکمت لمخې غوښتل تر څو رسول الله ﷺ د جاهلیت جوړ سوی د تبنې([1]) نظام له منځه یوسي، ځکه دا داسې نظام ؤ چې یو عربي به د یو بل چا زوی ته وویل چې ته زما زوی یې "زه ستا څخه میراث وړم او ته به زما څخه میراث وړې".

تبنې (یا په زویوالي نیولی زوی) به په ټولو چارو کښې داسې ګرځېدی لکه خپل حقیقي زوی، حتی د زوجیت په مسائلو کښې هم د حقیقي اولاد په څېر معامله ورسره کیده.

مګر الله جل جلاله نه غوښتل چې د جاهلیت دغه فاسد نظام دې نور هم ادامه پیدا کړي،نو له دې کبله الله جل جلاله دغه نظام باطل کړ، په صحیح بخاري او صحیح مسلم کښې د عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی:

[1] تعدد زوجات رسول ﷺ، ص:(۱۵۹).

(c) ketabton.com: The Digital Library

(عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: «أَنَّ زَيْدَ بْنَ حَارِثَةَ، مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كُنَّا نَدْعُوهُ إِلَّا زَيْدَ بْنَ مُحَمَّدٍ حَتَّى نَزَلَ الْقُرْآنُ»، {ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ} [الأحزاب: ۵ ايت])[2]

ژباړه: د عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چي فرمايي: زيد بن حارثه د رسول الله ﷺ آزاد سوی غلام به موږ په زيد بن محمد ﷺ باندي يادوه تر څو چي په دې اړه آيت شريف نازل سو. الله جل جلاله فرمايي: په خوله بللي زامن، د هغو خپلو پلرونو ته په منسوبولو وبولئ؛ دا د الله جل جلاله په وړاندي زياته عادلانه خبره ده.[3]

نو له دې وروسته رسول الله ﷺ وفرمايل: " ته زيد بن حارثه بن شرحبيل يې".

کله چي زيدبن حارثه رضي الله عنه زينب رضي الله عنها طلاقه کړل، الله جل جلاله رسول الله ﷺ ته امر وکړ چي زينب رضي الله عنها په نکاح کړي تر څو د تبني (يا زوي والي) نظام په کامل ډول لمنځه ولاړ سي.

لکه څنګه چي قرانکريم پر دې خبرې باندي شاهد دی چي رسول الله ﷺ د خلګو خبرو څخه په ويره کښي ؤ ځکه خلګ به وايي: چي محمد ﷺ د خپل زوی د ښځي سره نکاح وکړل،.

نو له دې وجي قرانکريم په دې اړه نازل سو، الله جل جلاله وفرمايل:

ژباړه: [اې پيغمبره ﷺ] هغه وخت (ياد کړه) چي تا هغه چا ته چي پر هغه باندي الله او تا لورينه کړې وه، وويل: "خپله مېرمن مه پرېږده او له الله څخه ووېرېږه." په هغه وخت کښي تا پخپل زړه کښي هغه خبره پټه کړې وه چي الله جل جلاله د هغې ښکاره کول غوښتل، ته د خلګو څخه وېرېدلې، په داسي حال کښي چي الله ددې زيات حقدار دی چي ورڅخه ووېرېږې، بيا کله چي زيد له هغې څخه خپل حاجت پوره کړ، نو موږ هغه (طلاقه شوې مېرمن) تا ته په نکاح کړه، تر څو چي پر مؤمنانو د خپلو په خوله بلليو زامنو د مېرمنو په باب څه ستونزه پاته نسي، کله چي هغوی خپل حاجت ترې پوره کړی وي، او د الله حکم خو بايد عملي سوی وای.[4]

ددې قطعي حکم څخه وروسته بل ايت نازل سو چي د پيغمبر ﷺ څخه وروسته بل نبي نه راځي او هغه دغه لاندي ايت دی:

---

[1] غير نسبي زوی حقيقي زوی بلل.

[2] صحيح بخاري، ج۲ ص۱۱۲، حديث۴۷۸۲، مکتبه شامله، د چاپ موافق.

[3] پښتو ژباړه: کشاف.

[4] سورت الاحزاب (۳۷) ايت

(c) ketabton.com: The Digital Library

{مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيماً}[1]

ژباړه: (اې خلګو!) محمد ﷺ ستاسي له نارينه و څخه د هيچا پلار نه دی، هغه خو د الله رسول او اخرنی او وروستنی نبي دی، او الله په هر شي علم لرونکی دی.[2]

دا خبره د يادولو وړ ده چي د پيغبر ﷺ څخه وروسته بل پيغمبر نه راځي، کچيري پيغمبر ﷺ د تبني (يا زويوالي) نظام له منځه وړی نه وای، پداسي حال کښي چي رسول الله ﷺ په زړه کښي د خلګو د خبرو ويره هم لرل، نو چا به دا بدعت له منځه وړی وای؟.

په قرانکريم کښي د پدې اړه صريح نص راغلی دی، الله عزوجل فرمايي: {زَوَّجْنَاكَهَا}، يعني موږ به زينب رضي الله عنها در په نکاح کړو، او دايې ځکه د پيغمبر ﷺ په نکاح کړه تر څو د زويوالي بدعت له منځه په يوسي، نو د پيغمبر ﷺ لپاره دا کار حتمي ؤ تر څو د زيد رضي الله عنه د طلاقي سوي ښځي يعني زينب رضي الله عنها سره نکاح وکړي، ځکه که رسول الله ﷺ دا کار ونکړي نو څوک به دا کار ترسره کړي ځکه چي د محمد ﷺ څخه وروسته بل پيغمبر نه راځي.[3]

نو د رسول الله ﷺ هره نکاح د حکمت څخه خالي نه ده، لکه څنګه چي مخکي واضح سول زيد رضي الله عنه د رسول الله ﷺ متبني زوی ؤ، يعني خپل نسبي زوی يې نه ؤ، بلکه په زويوالي يې نيولی ؤ، نو رسول الله ﷺ وغوښتل ترڅو زينب ورپه نکاح کړي، او همداسي وسول، خو وروسته د زيد رضي الله عنه او زينب رضي الله عنها تر منځ ژوند تريخ سو، او بلاخره يې طلاقه کړل، په لمړي سر کښي رسول الله ﷺ نه غوښتل چي زينب رضي الله عنها په نکاح کړي خو وروسته الهي امر ورته وسو تر څو زينب رضي الله عنها په نکاح کړي او د متبني يا زويوالي د جاهليت نظام باطل کړي، نو همداسي وسول رسول الله ﷺ پدې نکاح سره د ابد لپاره د زويوالي نظام باطل اعلان کړ، او دا يې وښودل چي غير نسبي زوی د حقيقي زوی په شان په احکامو کښي سره يو شان نه دی.

---

[1] سورت الاحزاب (۴۰) ايت.
[2] پښتو ژباړه: کشاف
[3] تعدد زوجات رسول ﷺ، ص: (۱۶۰).

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: ام المؤمنين جويريه بنت الحارثرضي الله عنها

ام المؤمنين جويريهرضي الله عنها مخکي د ماتع بن صفوان په نکاح کښبي وه، او ماتع د اسلام او په ځانګړي ډول د رسول الله ﷺ سخت دښمن ؤ، ماتع بن صفوان د بني مصطلق په غزا کښبي ووژل سو، او جويريهرضي الله عنها مسلمانانو بندي ونيول.

ام المؤمنين جويريهرضي الله عنها د بنو مصطلق د قبيلې د مشر لور وه، او بني مصطلق هغه قبيله وه چي پر مسلمانانو به يې حملې کولې او ضرر به يې ورته رسوی.

په ابو داود کي د ام المؤمنين عايشېرضي الله عنها څخه روايت دی، فرمايي:

ژباړه: د حديث لنډ مفهوم: جويريهرضي الله عنها د بني مصطلق په غزا کښبي د ثابت بن قيس په برخه وينځه ونيول سول، نو رسول الله ﷺ ازداه کړل، او بيا يې د جويريېرضي الله عنها په خوښه په نکاح کړل، نو د نکاح خبره په خلګو کښبي مشهوره سول، او رسول الله ﷺ د جويريېرضي الله عنها له وجي کوچنيان او د بني مصطلق د قبيلې سل نفره ازاد کړل.[1]

نو ددې مبارکي نکاح په کولو سره د بنو مصطلق د قبيلې لارشکونه او حسد د مسلمانانو په وړاندي کم سو.

رسول الله ﷺ مخکي له دې چي د جويريېرضي الله عنها سره نکاح وکړي د دوو خبرو اختيار يې ورکړ:

لمړی: دا چي يا به د خپل پلار سره خپل قوم ته ځي.

دوهم: يا به اسلام راوړي او د پيغمبر ﷺ سره به نکاح کوي.

نو جويريېرضي الله عنها د کفر او خپلې قبيلې ته د رجوع پر ځای اسلام او د رسول الله ﷺ سره نکاح کول يې اختيار او خوښ کړل.

نو ددې مبارکي نکاح په سبب د بنو مصطلق قبيلې ايمان راوړ او ازاد سول، او د لارشکوني کارونه يې پرېښول.

نو وروسته به خلګو ويل: "چي جويريهرضي الله عنها د خپل قوم د ايمان راوړولو سبب سوه".

[1] سنن ابي داود، ابو داود سليمان بن الاشعث، السجستاني، مړینه(۲۷۵ه)، ج:(۴) ص:(۲۲) حدیث:(۳۹۳۱)، محقق:محمد محي الدين عبد الحميد، ناشر: مکتبة العصرية، بيروت، مکتبه شامله، د طبعي موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم: ام المؤمنين ام حبيبه رضي الله عنها

ام المؤمنين ام حبيبه رضي الله عنها د ابو سفيان لور وه، او ابو سفيان د اسلام په لمړي سر کښې د ابوجهل څخه وروسته د اسلام سرسخت دښمن ؤ.

ام حبيبې رضي الله عنها په مکي دور کښې اسلام قبول کړی ؤ، او بيا د خپل مخکني خاوند عبدالله بن جحش سره يوځای يې حبشې ته هجرت وکړ، او خاوند يې په داسي حال کښې په حبشې کښې وفات سو چي دې نه کوم کومک کونکی درولود او نه سرپرست، سره ددې کچيري دا و مکې ته ستنه سوې وای، نو پايله به يې دا وای چي پلار به يې دوباره کفر ته مجبوره کړې وای، او يا به يې سخت عذاب ورکړی وای، او په مدينې منورې کښې داسي څوک نه ؤ چي ددې سرپرستي او کفالت دې يې کړی وای.

کله چي رسول الله ﷺ د ام حبيبې رضي الله عنها د خاوند په وفات خبر سو، نو د سرپرستۍ په اساس ئې مرکه ورولېږل، د حبشې باچا نجاشي ته يې نفر ور ولېږل تر څو د ام حبيبې واده د پيغمبر ﷺ سره ور وکړي، نو کله چي ام حبيبه رضي الله عنها د پيغمبر ﷺ په مرکه باندي خبره سوه، نو بې حده خوشحاله سول، او رسول الله ﷺ سره يې پر نکاح کولو رضايت وښود، نو نجاشي ام حبيبه رضي الله عنها د رسول الله ﷺ په نکاح کړل، او خپله نجاشي د رسول الله ﷺ لخوا ام حبيبې رضي الله عنها ته څلور سوه ديناره مهر ورکړ، او سره د نورو تحفو يې و رسول الله ﷺ ته ولېږل، چي پدې وخت کښې د ام حبيبې رضي الله عنها عمر اوه دېرش کاله ؤ، کله چي ابوسفيان پدې واده باندي خبر سو نو تائيد يې وکړ.

ددې نکاح تر شا لوی حکمت نغښتی ؤ، او هغه حکمت د ابو سفيان او د قوم د زړه ميلان پيدا کول ؤ، چي ددې نکاح په سبب په مکه کښې پرمسلمانانو باندي عذاب کم سو، اومشرکينو د صلحي سره زيات رغبت پيدا کړ.

ابو سفيان په داسي حال کښې مدينې منورې ته ځي چي د صلحې د نوې کولو پلان لري، او د خپل لور ملاقات د رسول الله ﷺ په کور کښې کوي، او ام حبيبه رضي الله عنها خپل پلار ابوسفيان ته دا خبره کوي چي د اسلام څخه ماسيوا انسان د عزت وړ نه دی که څه هم خپل پلار وي، نو ددې مبارکې نکاح څخه وروسته ابوسفيان د مسلمانانو په مقابل کښې جنگ کونکی نه دی راوتلی.[1]

[1] تعدد زوجات الرسول ﷺ، ص:(۱۰۶).

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم: ام المؤمنین صفیهرضي الله عنها

ام المؤمنین صفیه رضي الله عنها د یهودو د بنو قریظه د مشر حیي بن اخطب لور وه، بنو قریظه او بنو نضیر دوې داسي قبیلې وې چي د رسول الله ﷺ سره یې د صلحې تړون کړی ؤ، خو وروسته همدغو دوو قبیلو خیانت او غدر وکړ او تړون یې مات کړ.

صفیه رضي الله عنها د خیبر په غزا کښي د خپل خاوند د قتل وروسته بندي ونیول سول.

کله چي صفیه رضي الله عنها و رسول الله ﷺ ته ورغلل، نو رسول الله ﷺ ورته وویل:

" ستا پلار زما سره سخته دوښمني کول تر څو چي الله عزوجل قتل کړ". " نو صفیې رضي الله عنها ورته وویل: اې د الله رسوله؛ الله عزوجل پخپل کتاب کښي فرمایې: {وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى} ". ژباړه: هیڅ پیټی پورته کوونکی د بل پیټی نه پورته کوي.

نو رسول الله ﷺ ورته وویل: "کچیري تا اسلام خوښ کړ نو زه به دې د خپل ځان سره وساتم، او که دې چیري یهودیت اختیار کړ نو کیدا یسي چي ازاده دې کړم، تر څو دوباره خپل قوم ته ورسي"، نو صفیې رضي الله عنها وویل: " اې د الله رسوله ما اسلام پیژندلی دی، او مخکي له دې چي ما دعوت کړې ما ته صادق بللی وې، او په یهودیت کښي به زه په ډېر لښکر څه وکړم، او په یهودیت کښي به زه په پلار او ورور څه وکړم، او تا ماته د کفر او اسلام اختیار راکړ، نو ماته الله عزوجل او رسول ﷺ تر ازادولو او قوم ته تر ګرځېدو زیات خوښ او محبوب دي".

نو رسول الله ﷺ د صفیې رضي الله عنها سره د هغې په رضایت نکاح وکړل، چي ددې نکاح څخه وروسته زیات شمېر یهودو اسلام قبول کړ، او ددې وروسته یهودو د نورو عربي قبېلو سره د رسول الله ﷺ په مقابل کښي لاس نه دی یو کړ.[1]

(c) ketabton.com: The Digital Library

یولسم: ام المؤمنین میمونه رضي الله عنها

ام المؤمنین میمونې رضي الله عنها د رسول الله ﷺ څخه مخکې دوه ځلې نکاح کړې ده، چې دوهم خاوند یې (ارحم بن عبدالعزی) د هجرت په اووم کال مړ سو، او ام المؤمنین میمونه رضي الله عنها د مور لخوا د (زینب بنت خزیمه رضي الله عنها) خور وه، دا نکاح د لوی مصلحت څخه برخمنه ده، ځکه چې میمونه رضي الله عنها د ځینو عربي قبایلو د مشر د ښځې خور وه، هغه قبایل چې د اسلام او مسلمانانو په مقابل کښې سره یو وه.

همدغو قبېلو د رسول الله ﷺ څخه غوښتنه وکړه تر څو (۷۰) داسي خلگ د دوی قبېلې ته واستوي چې عالمان وي، تر څو دوی ته دین ور زده کړي، خو دوی د رسول الله ﷺ د اصحابو سره غدر وکړ او وې وژل.

نو دوی همداسي پر خپلي دوښمنۍ پاته سول، تر څو چې رسول الله ﷺ د میمونې رضي الله عنها په نکاح سره د دوی د مشر سره خپلوي وکړه.[1]

نو ددې وروسته د نوموړو قبایلو دښمني د مسلمانانو په مقابل کښې کم سوه، او د عربو سره یې د مسلمانانو په مقابل کښې د لاس یو کولو څخه ډډه وکړه.

ومن الله التوفیق

پورتنۍ موضوع مي دکندهار پوهنتون د شرعیاتو پوهنځۍ څخه د فراغت لپاره په کال د ۱۳۹۵کې لیکلې وه، د نظر ثاني وروسته مي دوباره تصحیح کړل، دا چې دا موضوع د زیات ارزښت څخه برخمن ده او نن ورځ ددې موضوع اړوند سوالونه د کفارو په ځانگړې ډول د ملحدینو او مستشرقینو له لوري مسلمانانو ته متوجه کیږي نو هر مسلمان باید دا کتاب یو وار خامخا ووائې او تر نورو مسلمانانو پوري ئې ورسوي تر څو د ملحدینو او مستشرقینو د سوالونو لپاره جواب ویونکې و اوسي.

سبحانک الله وبحمدک اشهد ان لااله الا انت استغفرک و اتوب الیک.

[1] مخکنۍ مرجع، ص:(۱۰۷).

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله

1. د زیاتو مېرمنو کول خپله د الله عَزَّوَجَلَّ لخوا و رسول الله ﷺ ته حکم او د نبي ﷺ ځانگړتیا وه.
2. د نبي کریم ﷺ په هر قول، فعل او تقریر کښې زیات حکمتونه او مصلحتونه نغښتي ، چې په احساسولو سره یې نور هم ایمان ته زیاتوب وربخښي.
3. نبي ﷺ د زیاتو میرمنو په لرلو کي یوازي نه دی، بلکه تیرو پیغمبرانو علیهم السلام هم زیاتي مېرمني لرلي.
4. د جاهلیت په زمانه کي کفارو هم زیاتي مېرمني په یوه وخت کي لرلي او نکاح ئې ورسره جایز بلل.
5. د دې نقلي او منطقي بحث څخه وروسته دا خبره په ډاگه کیږي چې د ملحدینو ، مستشرقینو او نورو کفارو تهمتونه او تورونه د نبي ﷺ په شان کي د نورو تورونو په شان بې بنسټه او بې اصله دي.

[1] تعدد زوجات الرسول ﷺ، ص:(١٠٧).

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصادر

1. قرانکریم.
2. ابو داود، ابو داود سليمان بن الاشعث، السجستاني، سنن ابي داود، مړينه(۲۷۵هـ)،محقق:محمد محي الدين عبدالحميد، ناشر: مكتبة العصرية، بيروت، مكتبه شامله، د طبعي موافق.
3. ابن حبان، محمد بن حبان البستي، صحيح ابن حبان، متوفي: ۳۵۴هـ، ناشر: مؤسسة الرسالة- بيروت.
4. ابن كثير، أبو الفداء إسماعيل بن عمر بن كثير القرشي، البداية والنهاية، ،(المتوفى: 774هـ)، الناشر: دار إحياء التراث العربي، الطبعة: الأولى 1408، هـ - 1988 م، ترقيم الكتاب موافق للمطبوع.
5. ابن راهويه، ابو يعقوب اسحاق بن ابراهيم مشهور په ابن راهويه، مسند اسحاق بن راهويه، ، مړينه:(۲۳۸هـ)، محقق: د.عبدالغفور بن عبدالحق البلوشي، ناشر: مكتبة الايمان- المدينه المنوره.
6. ابن سعد، الطبقات الكبرى، (المتوفى: 230هـ، نشرونکی: دار لکتب العلمية-بيروت.
7. الأصبهاني، أبو نعيم أحمد بن عبد الله بن أحمد بن إسحاق بن موسى بن مهران الأصبهاني، حلية الأولياء وطبقات الأصفياء، (المتوفى: 430هـ)، ناشر: السعادة - بجوار محافظة مصر، مكتبه شامله.
8. بخاري، محمد بن إسماعيل البخاري، صحيح البخاري، الناشر: دار طوق النجاة.
9. بن حنبل، امام احمد بن حنبل ،مسند احمد، محقق: شعيب الارنؤوط، عادل مرشد او نور، نشرونکی: مؤسسة الرسالة، المكتبة الشامله، موافق د طبعې.
10. ترمذي، محمد بن عيسي الترمذي، سنن ترمذي، ، مړينه: (۲۷۹هـ)، ناشر: مكتبة ومطبعة مصطفي البابي الحلبي – مصر.
11. جوهري، محمد ربيع محمد الجوهري، موسوعة بيان الاسلام، دويمه برخه، د رسولانو بيان، د نبيﷺ د ژوند په اړه شبهات، د في ډي ايف کتاب په حواله.
12. ذهبي، شمس الدين أبو عبد الله محمد بن أحمد بن عثمان بن قَايْماز الذهبي، تذكرة الحفاظ، (المتوفى: 748هـ)، ناشر: دار الكتب العلمية بيروت-لبنان، الطبعة: الأولى، 1419هـ- 1998م، د چاپ موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

13. علوان ، عبدالله ناصح علوان، تعددالزوجات في الاسلام و حكمة تعدد زوجات النبيﷺ، ناشر: درالسلام.

14. صابوني ، محمد علي صابوني، رفع ابهامات و اباطيل از تعدد زوجات رسول اللهﷺ ، فارسي ژباړه: د عقيدې سايټ، ناشر: د عقيدې سايټ.

15. مرتضى، ملك غلام مرتضى، تعدد زوجات الرسول صلى الله عليه وسلم، ، د چاپ موافق ، ناشر: مجلة الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة.

16. نيسابوري، مسلم بن الحجاج ابوالحسن القشيري النيسابوري، صحيح مسلم، متوفي: ۲۶۱هـ، ناشر: دار احياء التراث العربي- بيروت.

18. www.almaany.com، معجم المعاني الجامع.

20. http://fatwa.islamonline.net/، فتوا اسلام ان لاين .نيټ

په درنښت
شكرالله (رسولي)
۱۴۳۹/شعبان/۲۲
۱۳۹۷/ثور/۱۸

تليفون شميره:0700988015

ايميل ادرس:rasooly99@yahoo.com

فيسبوک ادرس: Shukrullah.Rassooly1

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library